Porto opłacono ryczałtem

Ч. 17. (400) Неділя, дня 24. квітня 1927. Великодне число (10 сторін) Ціна 50 сот. Рік IX.

Адреса Редакції і Адміністрації „Український Голос“ Перемишль, Побереже ч. 1.

Конто П. К. О. в Варшаві № 142.807. Передплата в краю виносить **10 зол.** річно, **5·50 зол.** піврічно, **3 зол.** чвертьрічно. В Чехії квартально 18 ч. к. (передплату в Чехословаччині складати на конто Адм. „Укр. Голосу“ в Zivnostenska Banka v Praze). Для Франції 60 фр. річно, для Америки 2½ дол. річно.

Ціна прим. 50 с.

Редактор приймає щодня від год. 1½—2½. Рукописів Редакція не звертає. Неоплачених писем не приймається

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

політично-економічний орґан.

Тарифа оголошень за текстом за 1 вірш міліметровий одно шпальтовий (сторона має 6 шпальт анонсових) 0·24 зол. пол. для дрібних промисл. укр. інстит. 0·16 зол. п. Дрібні оголошення по 0·15 зол. п. за слово, найменше дрібне оголошенне 1 зол. п., для шукаючих праці подані безпосередно до Адм. по 0·10 зол. п. за слово. Оголошення в тексті 150% дорожші, на першій стороні 300% дорожші. Рахунки платні і заскаржальні в Перемишлі, а замовляючий анонс вже тим самим без застережень годиться на це.

М. Струтинський.

За найбільшу цінність!

(Думки під Великдень).

Десять літ тому назад... Західно-українські землі переорані стрілецькими ровами, завалені ворожими арміями. Галицьке громадянство затривожене плянами Габсбурґів в польській справі. Нечайно зпоза боєвої лінії наспіває вістка за вісткою: в державі Романових революція, в Київі зібрався перший парлямент України — Центральна Рада, на Україні орґанізується національна армія... Велика Україна заблисла в уяві Галичан стобарвною веселкою. Який зміст крився тоді поза словом „Велика Україна“ в уяві пересічного Галичанина? Дуже вбогий, черпаний з писань за збручанських мистців слова і з відірваних інформацій преси. Тому вісти з України після вибуху революції були для галицьких Українців справжнім откровенієм. Щойно в бурливих роках 1918 — 20 маємо змогу блище познайомитися з дійсним станом річей за Збручем. І щойно в цих роках Галичина перестає бути для Наддніпрянця казочною країною. Чорно-жовті стовпи над Збручем зникають не під напором орґанізованих сил української нації, тільки тому, що завдяки світовій війні розпалися оба доми неволі. Старі доми неволі розвалилися та на східних і західних кордонах українських земель станули з мечем в руці нові противники. Галичане поставлені перед доконаний факт: війни з червоною Москвою, Наддніпрянці перед доконаний факт: війни з Польщею.

Таким чином підставові питання всеукраїнської політики довелося Галичанам і Наддніпрянцям спільно розвязувати в перше, не тільки в теорії а й зразу в практиці — підчас війни на два фронти.

Тому не вдалося нам розвязати цих питань в найбільш пригожий момент, коли щасливим збігом обставин сучасне покоління дістало в руки найсильніщий атут: власну армію; коли була змога з оружжям в руці диктувати свою волю.

Щойно твердий досвід років 1917—20 поставив перед нами і перед грядучими поколіннями у весь зріст питання Української Держави і шляхів, що ведуть до її здобуття і збереження. В бурливі роки революції війшли ми з психікою, вихованою австрійською і російською школами. В додатку: з російської школи вийшов не одноцільний тип Українця, а кілька типів, залежно від осередовища, що їх формувало. Кожний з них бажав собі инакшої України. Ні одна з політичних партій, що мали рішаючий вплив в революційнім парляменті України, в Центральній Раді, не мала в своєму минулому державницьких традицій. Щож дивного, що так тяжко було їм визволитися зпід гіпнози російських революційних партій, яких єдиною метою була боротьба з державою Романових. Вони-ж так довго кормилися хлібом з печей: російських соціял-демократів, соціялістів-революціонерів, анархістів і т. д. Щойно коли до влади в Росії прийшла російська революційна демократія, стала спадати полуда з очей її українських вихованків. Вони вперше побачили орґанічну звязь між методами державного будівництва царської і нової Росії, між Столипіном і — здавалосяби — його антиподом: Леніном.

Галицька Земля у відношенню до свойого західного сусіда цих розчаровань не переживала. Мала за собою не тільки історичний досвід (з часів шляхоцької Польщі), а й недавний, з кінця минулого століття, коли польська демократія, вилізши з пеленок, посягнула по владу в „короннім краю“.

Переживаємо десяту річницю медових місяців Української Революції. Час кинув певну перспективу на переломові події та провідних діячів революційної доби.

Досвід Великих днів диктує: своєї доконечної мети ми не осягнули, бо сучасному поколінню недоставало державницького виховання і ясної всеукраїнської державницької ідеольоґії, яка війшлаби в кість і кров тих, що її мають здійснювати. І на це треба нам тепер звернути головну увагу. Всеукраїнську державницьку ідеольоґію мусимо розбудовувати на основі історичного досвіду і досвіду недавніх років, при помочі тих інтелектуальних сил, які маємо до розпорядимости. Цього завдання не виконаємо як слід, коли свідомо не поборемо в собі психольоґії Жидів з над вавилонських рік. А державницьке виховання можемо дати суспільности, розбудовуючи доцільно окремі ділянки національного життя. Для цього мусимо собі гаразд зясувати: що свойого, питомо-українського хочемо дати людству, здвигаючи окрему величину на перехрестних шляхах Сходу? Бо не забуваймо: такі моменти, як рік 1917, трапляються раз на століття. Рішаючий атут — оружна сила, який тоді перепав нам в руки знечевя, з ласки долі, тепер мусить зробитися одною з супроводячих цілей на шляху до здійснення найвищого ідеалу нації.

Тому для наших змагань немаловажною справою є світова опінія. А її можемо здобути єдино нашою орґанізованістю, нашою боєздатністю і нашою творчістю, творчістю в области матеріяльної і духової культури.

Тому найбільшим пієтизмом оповиймо кожну могилу, що виросла на українських землях підчас Визвольного Походу нації. Ці могили — це Голгофта України. На українській Голгофті високо знімається хрест — символ Воскресення. І кидає тінь на всі українські землі. Нехай вона промовляє до нас і грядучих поколінь, як промовляє на протязі довгих віків тінь Розпятого до всіх поневолених, ограблених, страдаючих, — все новою, все більш повною, чародійною мовою.

З Голгофти цвіту сучасного покоління черпаймо сили до боротьби за велике Зовтра нації.

Богдан Лепкий.

Великдень. Хтось досипав нам
Гірчиці до пасок,
Хтось чорних назносив у храм
З хрестами писанок.

Лунають сумно гагілки
І хрипло дзвонить дзвін,
Спішить народ на могилки
До вмерлих на поклін.

Ах як богато тих могил, —
Втишися, серце, цить!
Над ними ангел-шестокрил
Літає і числить.

Не помине й одної з них,
Щоб в книгу не вписать,
Щоб наш народній помяник
На страшний суд подать.

Тож, хоч який поганий час,
Ти, брате, не журись!
Прийде Великдень і для нас,
Прийде, прийде колись!

Дм. ДОНЦОВ.

НАША ПРОВИНА.

(з нагоди 10-літної річниці української революції).

Два моменти в українській революції вражають своїм розмахом і силою: се весна 1917 року і зима 1918-го: прелюдія боротьби з большевизмом і прелюдія боротьби з білою Росією, творення завязків державної орґанізації і повстання проти „федералістів“...

Инші моменти були може траґічнійші і богатші наслідками, але ніколи ні перед, ні по тім — не був порив мас таким однодушним, їх рух — таким одноцільним...

Чому се так? Від відповіди на се питання залежить оцінка правдивої причини нашої катастрофи; а знайти сю відповідь помагають нам матеріяли, які тепер публікують про сі часи большевики*).

Цікаве з тих матеріялів довідуємося!

Передусім, що „обставини“, серед яких наша революція розвивалася, і з яких ми робимо причину нашої невдачі — не були вже такі сприятливі й для нашого головного противника — большевизму. Зі споминів Х. Раковського, Скрипника, Затонського, Евгенії Бош та инших — довідуємося, що сили большевизму на Україні в момент вибуху революції були страшно слабі; що самі большевики уважали Україну за країну „дрібнобуржуазну“, якої опанувати їм не вдасться; що в партійних колах носилися з думкою — залишити її власній долі і власним провідникам, вилучивши хиба лиш Донецький та Криворіський райони...

Довідуємося, що в перших Совітах робітничих депутатів величезна більшість належала до „дрібнобуржуазних“ напрямків; що большевицька фракція була не оформлена, що Україну трактовано як сферу неподільних впливів Центральної Ради і пр.

Дальше дізнаємося, що підчас орґанізовання большевицької партії на Україні, за гетьманщини, лише повна безпорадність гетьманської влади позволила „товаришам“ поробити підготовчі праці до І-ої конференції КП (б) У; що „при сякій-такій зручности з їх (гетьманців) сторони, ми не попрацювалиби й двох днів“ у Харкові...

Дальше, з пізнійших часів, упадку гетьмана і повстання Директорії, — бачимо ще більший хаос серед теперішних панів ситуації на Україні. Більшість большевиків „не вірила в можливість скорого повороту на Україну“, не вірила в можливість „використання... селянських мас“. Військові круги рішучо противилися наступови на Україну і творенню ще одного фронту, коли й на инших большевикам велося не блискучо... Але й потім, коли наступ почався, „навіть в области чисто оперативного порядка“ панував хаос, не було „єдиноцентрія“. А в критичну хвилю показалося, що „воєнні орґанізації наші були слабі“; опріч Лубботина і Сум, большевики нічого не мали навіть в своїй твердині—Харківщині. „Нічого отже реального ми зробити не могли“ — нарікали вони — так, що „ціле селянське повстання (проти гетьмана) по Харківщині проходило мимо нас“ а на чолі сього вибуху — стояла українська Директорія, так само, як на чолі вибуху 1917 року — Українська Центральна Рада. І, не зважаючи на се, в дуже короткім часі по однім і по другім вибуху метрополія знов панувала в Київі!

Яка причина тому? — І на се, коли не дають відповіди, то бодай кидають яскраве світло большевицькі мемуаристи.

Від них довідуємося, що коли Центральна Рада по першім підємі, затрималася на пів дороги, зволікаючи з виданням остаточного земельного закону, з заключенням миру і з взяттям у власні, виключно у власні руки влади в краю, — большевики виставили три яскраві кличі: „вся земля народу“, „мир хатам — війна палацам“, „вся влада Совітам“! — і приступили відразу до шаленої аґітації й орґанізації мас під сими гаслами. Огляди на почуття льояльности супроти союзників, на Установчі Збори, на „осуд культурного світу“ за страхіття революції — не істнували для них, а натомісць дуже істнували для Центральної Ради і для Директорії... Правда, більшість червоних кличів були облудною демаґоґією, за якою крилися инші цілі, — але вони пірвали маси. Большевики свідомо сперлися на розюдженій стихії, і не лякалися „ексцесів“ горожанської війни, Українці — сеї стихії боялися і соромилися розплутання „шовінізму“... Большевики відразу поводилися як влада, або як ті, що хочуть нею бути, розгоняючи Установчі Збори, які вже були, Українці — боялися дефінітивно щось полагоджувати перед утворенням „леґального всеросійського уряду“, без затвердження Установчих Зборів, яких ще не було!

Що дивного, що маси остаточно дали себе уярмити владі, яка нею хотіла бути, не признаючи нікого над собою? Що дивного, що нашій владі, яка дбала про все, лише не про владу, — опанувати рідної стихії не удалося. Що на неї й маси зачали дивитися, як вона сама на себе: як на щось тимчасове. І власне з сеї точки погляду цікаві ті два моменти, про які я згадав: весна 1917 і листопад 1918. Тоді, закручена в коловороті стихії, українська влада на короткий час почула себе дійсною владою, і до неї дійсно стреміла — а не до „соціяльних здобутків“. Тоді — „шовінізм“ національний пірвав за собою і Центральну Раду і Директорію, а буруни сього „шовінізму“, немов залізною мітлою, змели і російський Ульстер (1917), і Німців і „сфедералізованого“ гетьмана (1918), збуджуючи респект у большевиків, що причаїлися за стіною до скоку, але на нього ще не важилися... Колиж забракло витримки, коли тягар „демократичних“, „пролетарських“, „інтернаціональних“ і братерськонародних гасел переважив в провідників нації — національний оборончий інстинкт, — все пішло шкереберть і потонуло в героїчнім, але безладнім хаосі...

Чи се значить, що сі криваві й славні роки пішли на марно? О, ні! Бо коли нині істнує за Збручем хоч тінь української державности, то се є тінь тих страшних років, коли подув національного визволення, туги за владою, віяв над нашими степами. Цьому подувові української революції завдячуємо те, чого не поважилися знищити переможці.

А не тим „реальним політикам“, спитають мене, які „муравлиною працею“, погодившись з переможцями, помогали їм „будувати“ совітську Україну? Ні, не їм! А підпирають мене в сім твердженню знова таки — большевицькі мемуаристи...

Ось три приклади: Самойлович-Басок-Меленевський, той самий, що посилав від „Союзу Визволення України“ депеші до кайзера, як той сидів на троні, а потім — до большевицьких можновладців, як ті засіли в кремлівських палацах, — говорив як делеґат „Спілки“ на Стокгольмськім зїзді РСДПР в 1906 р. „Український пролетаріят цілковито змосковщився, а тому й істновання його осібної орґанізації не має жадного глузду“... Другий „Спілчанин“ Тучапський заявляв, що „поки українська культура не істнує, я не бачу жадної користи від знищення національного гнету на Україні“ ...А ось що не давно говорив Ленінові славнозвісний Чубар: на Україні „більшість не тільки робітників, але й селян добре розуміє російську мову“, а тому й партійну роботу треба провадити по російськи. Щож до національної культури, то царат не давав їй розвинутися, а революція відсунула питання культури на другий плян“ одним словом — українського питання „не было, нѣтъ и быть не можетъ“...

Тепер, прочитавши отсе, запитайтеся себе: — Чиж не є ідіотством думати, що сі панове, які стреміли до змосковщення українського народу, що не визнавали потреби ані української політичної орґанізації ані української культури — чи сі теперішні „будівничі“ України дійсно могли й хотіли спонукати московський уряд до „українізації“?! Досить се питання поставити, щоби на нього відповісти!

Ні, не сим льокаям і панським попихачам, ані пізнійшим сміновіховцям, що мають ту саму душу, завдячуємо те, що на Україні істнує тепер хоч тінь державности. Ся тінь — се тінь тризуба! І тим, які, під сим знаком, не зражені нездарністю проводу, головами наложили не за білу чи червону Росію в Київі, не за брехливий інтернаціоналізм, не за обернення української землі в кольонію для російської метрополії і для жидів, лише за дійсно незалежну Україну, — тим завдячуємо ми тінь сеї державности.

Їх память і належиться передусім згадати в десяту річницю нашої революції, а також витягти науку з крівавих літ: що батьківщину вільну будується не союзами з тими, від кого її треба визволяти, не угинанням карку перед ними, не нерішучістю, не страхом перед стихією і перед „обставинами“ й не гайдамацько-махнівськими кличами „землі і волі“, лише кличем, за яким повинен іти нарід, що хоче стати нацією: — кличем — „земля і влада“...

Коли ми се усвідомимо собі, то nostra culpa (наша провина), яку ми тепер проклинаємо, стане для нас felix culpa (щаслива провина), якій завдячуватимемо наше воскресення!

*) Черв. Шлях, Життя і Революція, Летопись Революции, Год борьбы — Е. Бош та инші.

Ол. Черкавський.

Два світогляди.

(Банкроцтво соціялізму як науки).

Кляса, чи народ? — Оце питання стає перед кожним, хто бажає станути у ряди тих, що як рядовики або провідники працюють на громадському полі, Щоби на це питання відповісти, треба у практиці рішитися на один з двох світоглядів: на світогляд, що дивиться на людство як на масу, поділену поперечними смугами на верстви, злучені таким самим господарчим способом життя, — або на світогляд другий, котрий говорить, що людство ділиться не на кляси, а на народи, злучені не тільки господарськими вимогами життя, а й свідомістю спільного походження, історії, культури — одним словом спільним почуттям особовости найвисшої степені і бажанням істнування тієї особовости за всяку ціну зберегти і забезпечити.

Перший світогляд опирається на теорії історичного матеріялізму, котра учить, що кожний ступінь людської культури і поступ тієї культури залежить від способу продукції і виміни дібр, потрібних для заспокоєння потреб чоловіка. Маркс і Енґельс, творці тієї теорії, побудували на ній науку т. зв. наукового соціялізму, котрого тези стали евангелієм всіх соціялістичних політичних партій. Соціялізм, як суспільна струя, мобілізує робітників до боротьби за здійснення соціялістичного ладу, а його основні думки такі: Все лихо у світі в тому, що капітал, себто фабрика, земля і инші засоби продукції — є приватною власністю малого гуртка людей, буржуазії. Буржуазія, маючи в руках капітал, має вплив

на державу з її армією та иншим апаратом і через те змушує пролетарів працювати у себе за винагороду, яка не вичерпує повної вартости праці робітника. В той спосіб, уліпшуючи машини і загалом средства продукції, буржуазія витворює щораз дешевійше і до праці потребує щораз менче робітників, котрих заступає машина. Настає зміна у суспільности. Настає конкуренція між поодинокими капіталістами і конкуренція між робітниками, що пошукують праці. Перші нищать між собою тих, що мають гірші машини і продукують дорозше і таким чином забирають слабшим, збанкрутованим майно, другі, то є — робітники, щоби жити, ідуть до праці за якубудь заплату. Але це потреває лиш до слушного часу. Через уліпшення машин і загалом средств продукції наступить наслідком конкуренції концентрація (скупчення) капіталів в одних, або нечисленних руках, а з другого боку зросте непомірно армія безробітних пролетарів, котрі підіймуть бунт (революцію) проти капіталістів. До них прилучаться робітники всіх заводів і — вся власть опиниться в руках пролетаріяту, настане „диктатура пролетаріяту“, котра „скасує“ приватну власність і заведе соціялістичний (колективістичний, комуністичний) лад на землі.

Цей світогляд який станув основою орґанізації модерного робітничого руху, який є основою і всіх наших соціялістичних партій, стрінувся вже до війни з дуже поважною критикою і то навіть у нутрі соціялістичного табору. Запалені своєю вірою в неминучість соціяльної революції, визнавці соціялізму немило були заскочені вислідами статистики з царини великої продукції. Переконалися, що концентрація (скупчення) засобів продукції іде тільки до певної границі. Рівночасно побачили, що рівнобіжно з великими підприємствами розвиваються куди краще малі, що не тільки видержують конкуренцію, але й часом добротою товарів побивають великого суперника. Рівночасно вже до війни в життю промислу появилися факти, яких не брали під увагу пророки соціялізму: участь робітників у чистих зисках підприємства і новий тип спілки, акційне товариство. Обі ці появи в життю промислу захитали теорією соціялізму. Участь робітників у зисках підприємства заінтересував робітників долею самого підприємства. В Анґлії і в фабричнім промислі і в копальнях вугля приніс великі користи. Між власниками а робітниками настали відносини не то зносні, але такі, як між спільниками одного інтересу. Акційне товариство, себто спілка, котра власність великого підприємства ділить на велику скількість частин, акцій, і кожного власника акції робить частинним власником підприємства, ще більше захитала наукою соціялізму. В Америці, країні найкраще розвиненого промислу, майже всі великі підприємства переміняються на акційні спілки, а акції цих спілок опиняються в руках робітників тих самих спілок. Деж отже там шукати буржуя — капіталіста? Є там директори, начальники відділів і підвідділів, інжинери і робітники. Що їх ріжнить? Поділ праці і більш нічого. Бо власника нема, а власником є в певній части, репрезентований акцією, кожний властитель акції. А кожного директора чи иншого урядовця може загальний збір акціонарів так само відправити, як відправляє у нас господар наймита.

Цього рода прояви у розвитку промислу в країнах найбільше промислових заставили учених не тільки до критики соціялізму, але і до вияснення, чому розвиток промислу іде так, а не інакше? Чому теорії соціялізму про боротьбу кляс, концентрацію капіталів в приватних руках, крізи і страйки і про революцію і побіду пролетаріяту не здійснюються?

Відповідь на ці питання подиктувало нам саме життя. Воно учить нас, що на суспільний розвиток впливає не тільки безапеляційно спосіб продукції та виміни, але також *людська воля*. Не тільки обставина *хто є власником* підприємства, але й те, *яку ціль* має підприємство. Життя нас научило, що на місце *боротьби кляс* вступила *співпраця і солідарність кляс*.

Побіч проявів у життю великого промислу, добачуємо в суспільнім життю співпрацю і на инших ділянках життя. Кооперація в найширшім цього слова значінню є пророчистим на це доказом. Кооперація опановує не тільки орґанізацію продукції і консумції, але і всі инші ділянки, що заспокоюють потреби чоловіка. А в кооперації нема кляс..

Велика війна дала нам також докази кооперації і солідарности, що йдуть в супереч науці соціялізму. Соціялізм, як знаємо, визнає теж солідарність, але тільки в межах „кляс“. Чого ж научила нас велика війна? — Научила, що такої солідарности кляс нема, що вона тріскає, як стрінеться з солідарністю иншого колективу, з солідарністю народу. Французький народ був для французького пролетаря дорозчим, чим II. Інтернаціонал, в котрім був злучений в одну „клясову“ орґанізацію з німецьким робітником. І він пішов за голосом „буржуазного“ ґенерала, щоби бити німецького робітника. І наші робітники моглиб дещо розповісти про „свою“ клясову солідарність з польськими у теорії і у практиці. Не менш цікаві речі моглиби розповісти наші селяни.

А й тепер по війні бачимо, що всі більші народні здвиги, воєнні небезпеки, союзи, повстання в Африці, Азії і т. и. включно до китайської революції, мають на ціли щось инше, як тільки „клясові“ інтереси. Бачимо, що на прапорах Ріффенців було виписане „за волю ріффенського народу“, а на прапорах побідної китайської армії Куомінтанґу читаємо те саме.

Щож отже є причиною тих здвигів і такого обороту розвитку і поступу людства? Причиною є відвічна правда, що не господарські умовини продукції і консумції керують поступом світа і управильнюють суспільні відносини у світі, але що справами світа керує свідома людська воля, в першій мірі воля свідомих своєї етнічної і расової окремішности колективів, які називаємо народами.

В боротьбі за право володіння умами і душами сучасних поколінь світогляд соціялістичний, що опирається на поділі людського суспільства на „кляси“, уступає з кожним днем світоглядови, що ділить людство на народи, то є суспільні орґанізації одиниць, *злучених свідомістю спільного походження, історії, культури і завдань та жаждою закріпити свою національну особовість та її істнування.*

В. ПАНЕЙКО.

Як Альзасія визволилася з неволі.

(Лист з Парижа).

Коли хтось з наших земляків питається нас: Що нам передовсім пізнавати у Франції? — то по зрілій розвазі відповідаємо:

Є в сій країні, у Франції, багато гарних і розумних річей, які нашим землякам слідби пізнати і які мусимо подивляти, але найважнійшим видається нам пізнання Альзасії. І то не Альзасії взагалі, і не цілої її історії, а історії 50 років неволі і історії визволення тієї країни.

Чому так?

Послухайте, а самі зрозумієте.

У війні 1870 і 1871 років Німці побили були Французів, силою відобрали Франції Альзасію тай прилучили сю країну до Німеччини. Зробили вони те проти волі людности, проти горячих протестів Альзасців і їх послів. Німці були сильнійші, були переможцями і їм здавалося, що вже раз на все відірвали Альзасію від Франції і що вже на віки вічні зробили з тієї країни німецьку провінцію. Побудували в Альзасії сильні кріпости, посадили там кріпкі залоги, відобрали Альзасцям їх школи, прогнали альзаських учителів, навезли своїх урядників, силували альзаських дітей вчитися в чужій школі, кольонізували альзаську землю навезеними здалека зайдами — урядовцями, зелізничниками, фабричними робітниками, навіть селянами. Над альзаською країною поставили свого намісника, над альзаською людністю наставили свого жандарма.

Альзасія жила під важким гнетом постійного виїмкового стану.

Здавалося, що ніколи вже не засвітить над гнобленою країною сонце свободи; вороги вже думали, що альзаське воєвідство вже ніколи не вернеться до соборної Франції. Німеччина була наймогутнійшою військовою потугою в Европі і здавалося їй, що ніхто вже не зможе вирвати пригніченої Альзасії з німецьких кіхтів. І справді близько півстоліття добігало, а Альзасія завсіди ще стогнала під ярмом, — коли раптом вибухла велика світова війна 1914 р. По чотирьох роках страшенних боїв німецька сила була зломана, а в мировім договорі 1919 року Німеччина мусіла Альзасію звернути Франції.

Важко, дуже важко було загарбаній країні і не одній людности жити під ворожим чоботом увесь час майже півстолітної неволі; але вже найважчі таки були перших десять-двайцять років німецького панування над Альзасією. Бачити, як розпирається в альзаській батьківщині чужий зайда; як пишно він дре носа в гору; як молоді Альзасці, вірні сини Франції, мусіли носити німецькі орлики в німецькій армії; як чужі офіцирики побренькували шабельками по альзаських улицях; як Альзасець скрізь був упосліджуваний — у школах, урядах, судах, — бачити все те і відчувати гореч неволі було Альзасцям так важко і нестерпно, що багато-багато з них кидало рідну країну і тікало до Франції. Особливо багато тікало у Францію молодих людей в поборовім віці; щоб не служити в німецькій армії, вони перекрадалися через нову границю, переходили до Франції і вступали до французької армії і до французьких урядів, поселювались на все у Франції або її кольоніях.

Така еміґрація Альзасців з батьківщини у Францію видавалася спершу дуже патріотичною і Альзасцям, які в душі осталися горячими французькими патріотами, тай Французам у Великій Франції.

Одначе згодом Альзасці самі, тай їх земляки у Великій Франції, отямились і пізнали, що таким поведенням не помагають рідній країні, а шкодять їй, тай працюють радше на користь ворога.

За почином великого письменника і націоналіста, Барреса, Альзасці підняли инший клич.

Втікати з батьківщини і робити місце новим чужим зайдам? Ні! — сказали собі альзаські патріоти. Хоч як воно понижаюче і прикре носити ворожу військову уніформу, то таки треба се робити. З затисненими зубами, з придавленим серцем! Бо мусить прийти час, скорше чи пізнійше, що Альзасець у німецькій армії може бути богато кориснійший рідній землі і її визволенню, ніж коли він втіче за границю і вступить у французьку службу. Альзаську еміґрацію припинено, а хто з еміґрантів міг, той вертався з Великої Франції до рідного села чи міста і тут, на місці, держав свій шматок батьківщини, загроженої ворожими зайдами. А коли нарешті прийшла 1914 р. визвольна війна, то Альзасці в рядах німецької армії значно більше шкоди натворили Німцям, ніж моглиби були нашкодити Німцям, колиби були служили в армії французькій. Ще доцільнійше, ще завзятійше і ще більше орґанізовано ніж чеські вояки в австрійській армії, зраджували альзаські жовніри в німецьких мундурах — німецьку армію. В самім розгарі битв альзаські жовніри здавалися противним військам, стріляли в плечі німецьких офіцирів і вояків, вносили в німецькі ряди переполох, отвирали дорогу противникам Німців, видавали противникам німецькі військові тайни і взагалі робили все можливе, щоб із середини підкошувати силу німецького війська. Що в другій полосині 1918 року німецькі війська були „здеморалізовані“, себто втратили віру в перемогу, — велика часть заслуги в сьому мали альзаські жовніри в німецькій армії.

Нетільки жовніри! Альзаські „цивілі“, кождий на своїм місці, теж робили вже перед війною і потім у часі війни все, що могло прискорити упадок Німеччини і визволення батьківщини. Їх кличем було:

Завсіди думати про визволення батьківщини, але ніколи про се голосно не говорити!

Не провокувати ворога, не зачіпати його, не давати йому нової причини нищити Альзасців і Альзасію!

Притворюватися перед ворогом, удавати навіть вірність йому, вступати у ворожі уряди!

Користуватися всіми постановами німецької конституції, використувати німецькі закони — в хосен рідного краю і земляків! Навіть на всякі можливі „угоди“ з Німцями входила одна частина Альзасців, бо Альзасці знали, що угоди такі, коли розумно і чесними людьми переводжені, тільки скріпляють рідну національність, позваляють їй передержати час неволі і приготовляють будуче визволення.

Альзаські посли входили в німецькі парляментарні комісії, працювали там на користь батьківщині і на шкоду ворогам; в часі війни вони видавали противникам Німеччини німецькі політичні тайни.

Альзаське духовенство ревно і тихо працювало для французької справи, — особливо духовенство римо-католицьке, не жонате, яке — не обтяжене журою за жінки й дітей — вповні могло віддаватися своїй пастві і службі свого національного ідеалу.

Одним словом, усі верстви і звання альзаського народу, кождий на свойому місці, заходилися підчас ворожої німецької займанщини приготовлювати будуче визволення.

Вони знали, що визволення може прийти єдино тільки через нову війну між Францією і Німеччиною і через перемогу Франції над ворогом. Знали, що Франція мусить приготовитися до війни і знайти собі кріпких і певних союзників. Знали, що таке не може статися ні через ніч, ні через рік, а що вимагає часу. І знали так працювати над собою, щоб час той — перетривати й виждати.

Велика війна, довго приготовлювана і довго ждана, поклала нарешті конець їх неволі. Вірні сини Альзасії мали несказане і незрівнане щастя бачити погром пишного ворога і оглядати утечу зайд і кольоністів — у свояси.

Памятайте про писанку для „Рідної Школи“!!!

Володимир Целевич.

Лі-Гунґ-Чанґ.

На далекому Сході пробудився апокаліптичний жовтий смок і зганяє сон з вій західних дипльоматів. Розіграється остання дія повного визволення Китаю. 400 міліоновий китайський народ кладе підвалини під нове державне життя.

В отсій статті хочу представити життя і діяльність одного з найбільших державних мужів Китаю, який на протязі пів століття мав рішаючий вплив на політику Китаю.

Великі мужі, які живуть на межі двох епох в історії своїх народів переживають звичайно траґічну долю. Вони або не розуміють духа нових часів і події переходять понад їх головами, а вони самі переходять до історії як оборонці умираючого старого життя, або своїм великим умом випереджують сучасних в оцінці подій, а в слід за тим співгромадяне не розуміють їх, вони наражені на невдячність і ненависть малих душ.

Лі-Гунґ-Чанґ належить до другої катеґорії. Від молодости бачить він руйнуючий вплив західної культури на давні китайські інституції і ратує вітчину перед катастрофою, стараючись найти синтезу між сходом а заходом.

Лі уродився 1823-го року в маленькій оселі, віддаленій 150 км. від Нанкінґу. Зі знаменитим успіхом покінчив китайські школи, потрібні для урядничої карієри. Події в Кантоні 1840-го року довели Китай до конфлікту з Анґлійцями. Підписання Китаєм ганебного договору в 1842 році зробило на Лі пригноблююче враження. Він бачить наглядно безвиглядність боротьби проти чужих жовнірів і чужих впливів, бачить, що на ніщо виходить навіть очайдушна хоробрість китайської армії.

Лі застановляється над причинами цего явища і приходить до переконання, що мусить істнувати в світі щось, чого Китаєви бракує, а ворогам дає хвилеву фізичну перевагу.

Коли банди повстанців непокоять провінцію, де він пробуває, Лі вступає до війська і в короткому часі вибивається у військовій службі, а вкінци сам стає добрим вождом. В 1862 році стає він ґубернатором згаданої провінції. При допомозі Анґлійців приборкує повстання. На становищі ґубернатора має постійний контакт з представниками чужих держав і з чужинцями взагалі. Він старається пізнати психольоґію чужинців, зрозуміти їх душу і наміри, пізнати джерела їх сили, щоби всі ці відомости використати для добра Китаю. Пізнавши близче Европейців, приходить до переконання, що вони не стоять вище від Китайців ні духовою культурою ні моралею, лише стоять високо під оглядом техніки. В нього повстає бажання присвоїти китайському народови здобутки европейської техніки, щоби цим способом унезалежнити його від чужинецького впливу. Все-таки він не може зрозуміти етики Анґлійців, що оружною силою накидають його краєви доставу опію, а рівночасно обурюються, коли він каже стратити кількох політичних злочинців.

Заздрість, інтриґи і очернення пекінських двораків спричинюють, що йому не дають відповідального становища. В 1877. р. представляє він китайському правительству свій погляд на політику у відношенню до чужинців. На його думку, чужинці не є ані гірші, ані більше підступні від Китайців. Чужі нації на заході є сильні, а Китайці слабі, бо на заході знають і розуміють, що лише те правительство є сильне, що дає населенню поживу, а військови добре оруже, — що вміє здобути довіря широких мас. Всі уладження, на яких опирається могучість европейських держав, як телефони, телеґрафи, залізниці, парові кораблі, всякого рода машини і технічні уладження, можуть бути впроваджені до Китаю і вони тут будуть так само корисні. Чужинці мусять зрозуміти, що европеїзація Китаю не може наступити скоро. Діяльність місіонарів наносить много шкоди, тому слід їх мати на оці, а передовсім не можна дозволити, щоб навернені Китайці були виняті зпід китайського судівництва. Кожне намагання чужинців загарбати китайську територію треба відкинути всіми силами.

21. червня 1870-го року вибухли в Тієнсині заворушення проти французьких місіонарів і відбулася різня французьких монахинь. Пекінський уряд, попавши в конфлікт з Францією, іменує Лі-Гунґа ґубернатором північних провінцій і уповажнює до поладнання конфлікту. Події видвигають Лі на одно з найбільше відвічальних становищ в державі. Через чверть століття сповняє він уряд ґубернатора тих провінцій. На цім становищі пристосовує він старий державний апарат до нових потреб, не нагально і без затрати культурних вартостей старого Китаю. В своїй праці зустрічає велитенські труднощі: чужинці не розуміють його і нетерпеливяться повільним темпом европеїзації; свої ненавидять його за зірвання з традицією. Та Лі Гунґа не зражують тисячні перешкоди і невдачі. Він бере до себе на службу Европейців, щоби від них переняти здобутки техніки, а в першу чергу творить новочасну армію, яку орґанізує при помочі німецьких інструкторів.

Як ґубернатор провінції, що мала найбільше до діла з чужинцями, веде заграничну політику Китаю. Центральне правительство в Пекіні викликує цілий ряд конфліктів з чужими державами. Лі мусить їх ладнати, як пр. конфлікт з Анґлією і Японією в 1876 і 1880 р., або з Францією в 1884. р. Він бачить слабосильність і обезволення Китаю і старається так поступати, щоби процес опанування Китаю чужинцями припізнати, щоби зорґанізувати бодай первопочини тих сил, які в майбутности можуть причинитися до визволення Китаю від впливу чужих. Нещасне закінчення китайсько-японської війни за Корею спричинює упадок Лі-Гунґа. Лише опіка і поміч цісаревої — реґентки вратувала його перед страченням. Все-таки, не займаючи урядового становища, відіграє Лі дальше велику ролю в закордонній політиці Китаю. Зокрема по мистецьки використовує суперництво европейських держав за впливи над Китаєм.

Вже в часі китайсько-японської війни за Корею, шукає Лі зближення з Росією, сподіючись, що вона дасть Китаєви допомогу проти Японії і Анґлії. В 1896 р. вибирається Лі в подорож до Европи, бере участь в коронаційних торжествах в Москві, зустрічається з залізним канцлером Бісмарком і звиджує Америку. В 1900 р. вибухає в Китаю повстання боксерів, яке має для держави катастрофічні наслідки. Лі віддає свойому народови останню прислугу: веде переговори з великими державами і підписує 7. вересня 1901 р. кінцевий протокол. В місяць пізнійше сходить Лі-Гунґ зі світа. Був він в Китаю останнім з нечисленних великих провідників, які державу і династію ратували серед бур 19. віку, останнім і найбільшим. Помер в хвилині роскладу китайської імперії. Своєю діяльністю, правда, не безпосередно, а посередно положив підвалини під обновлення Китаю, приготовив до тих ідеалів, про які говорить Евген Чен, міністр закордонних справ кантонського правительства: *„Метою Кантонців є зединення Китаю і сотворення могутньої національної і під кожним оглядом незалежної від чужинецьких впливів китайської імперії“.*

В. САДОВСЬКИЙ (Подєбради).

Десять років.

Наші національні свята, наші річниці й ювилеї, які обходимо і святкуємо, мають свої спеціфічні риси і свій особливий характер — ті риси і той характер, які мають свята й річниці народу недержавного, — народу, що не дійшов ще до здійснення свойого національно державного ідеалу. Вони здебільшого смутні; це є згадка про тих, які всі свої сили віддали на службу народові, а наслідків своєї роботи не побачили; це є згадки про надії, які коштували націю багато труду, зусиль, крови і сліз і які проте не привели до панування на нашій землі нашої національної правди.

Та річниця, яка припадає на рік 1927, становить виняток серед загалу наших свят і річниць, перейнятих сумом й оповитих журбою. На 1927 рік припадає десятилітня річниця початку української революції 1917 року, річниця заснования Центральної Ради, відновлення української державности, орґанізації після століть перерви першого українського уряду.

Березень 1917 року був критичним моментом в історії імперії царів, до якої після полтавської поразки міцно була прикута Україна. Дня 12. березня 1917 року упав царат, упала імперія й почалось те, що Росіяне звуть російською революцією і що в суті річей являється процесом розкладу і розпаду імперії. Розкладові процеси, які знищили російську імперію, які одтиснули російський народ в далекі закутки історії — ті самі процеси для України були благодатним подувом свіжого вітру, що дав можливість виявитись стихійним силам української нації.

Повільний і млявий темп розвитку українського життя, зросту національної свідомости на Придніпрянщині перед 1917 роком багатьох примушував з великою трівогою і великими сумнівами думати про будучину нашого народу в межах колишньої Росії. Зростала і ширилась на Україні російська культура, брали верх процеси русіфікації, а наше національне життя плило таким непомітним струмочком, що сумнів брав, чи маємо ми право навіть називати себе нацією. Події 1917 року показали, що ці сумніви не мають під собою жадних підстав. З елементарною силою після упадку імперії виявились ті стихійні сили і можливости, що ними розпоряджає українська нація. Заснования і діяльність Центральної Ради, орґанізація українського війська, численні зїзди з тисячами учасників, які репрезентували міліони орґанізованих українських громадян, зїзди загально-національні, військові, селянські і робітничі, широкий національний рух, який захопив цілу Україну, розвиток української преси і літератури, орґанізація українського шкільництва низчого, середнього і визчого — всі ці факти і події, які мали місце на протязі небагатьох місяців, вони з очевидністю і яскравістю виявили, що українська нація є нація жива, що вона хоче жити і буде жити. 1917 рік виразно показав, що українська нація, як нація жива, ставить своєю остаточною ціллю відбудову і сотворення власної держави.

Колись на початку девятисотих років гурток наддніпрянської молоді, зорґанізований в Революційну Українську Партію, в молодечому захопленню і ентузіязмі серед темряви російської реакції висунув був гасло вільної самостійної держави української. Це гасло було тоді о стільки нереальним, о стільки утопічним, що пізнійше, ставши старшими, навіть ті самі молодики, що були його висунули, перелякались своєї смілости й зняли його з порядку денного. Але не минуло навіть двайцяти років, як це гасло української державности подіями 1917 року знову поставлено на порядок денний, як українська справа з австрійського і російського внутрішнього питання стала найважніщою справою Сходу Европи міжнародньої ваги і значіння. Після 1917 року ні одна добросовісна людина не може ставити під сумнів істнування української нації, не може сумніватися, що гасло національної державности стане з необхідністю реальним фактом життя. Бо мимо фактів 1917 року ніхто не має права пройти.

Події 1917 року, зокрема діяльність тих людей, що відгравали виднійшу ролю в рухові тих часів, стрічали і стрічають ріжнородну оцінку. Тепер, коли з часу тих епохальних фактів уже починається друге десятиліття, пора вже підійти до оцінки тої доби з погляду історичного, з належним супокоєм і безсторонністю. Пора пригадати, що історичний процес не знає див, що може бути реалізовано і закріплено в житті тільки те, що підготовлено попереднім розвитком. Не могла бути в році 1917 сотворена й закріплена, а не тільки декларована, українська державність у тої нації, яка перед тим була народом-рабом, який в 99% своєї кількости не знав навіть свойого національного імени. Й не можна переходити у смуток, перейматись зневіррям, попадати у розчарування з приводу того, що 1917 рік не дав більше того, що було сотворено енерґією і працею попередніх поколінь. 1917 року ми не здобули власної держави, але ми в вирі тих подій стали нацією, перестали бути етноґрафічною масою. А нація в свойому розвиткові дійде й до слідуючого етапу, до створення власної державности.

Досвід подій 1917 року ми повинні використати для наближення реалізації національного ідеалу; мусимо вивчити їх для того, щоб в майбутньому не повторити помилок, зроблених в минулому, для того, щоби підготовити і виховати тих, які потраплять не тільки будувати фантастичну мрію про славу і могутність майбутньої держави української, але також будуть мати вміння, силу і волю для збудовання тої держави в реальних обставинах буденного життя.

Одну характеристичну рису можемо відзначити, приглядаючись уважно до психольоґії і фактів 1917 року. Цією рисою є максималізм; ідеал національної держави, який склався тоді, це була самостійна Україна, в якій мали бути задоволені всі національні, соціяльні і політичні домагання як народніх мас так й окремих громадян, національна держава, яка мусілаби здійснити царство боже на землі. І коли ледве пробуджені до національної свідомости маси в своїй концепції національної держави підкреслювали передовсім соціяльний момент, то ґрупи, що належали до так званого свідомого українства перед воєнних часів в своїх концепціях національної державности ставили до неї домагання ведення національно-культурної роботи і творення національної культури в розмірах й обємі, як на той час, цілком фантастичних й нереальних. Ця концепція-мрія про українську державу відограла свою позитивну ролю в поширенню національної свідомости, в перетворенню етноґрафічної маси в свідому націю, але разом з тим велику шкоду вона учинила, коли в ході подій стало перед нами в 1917—18 роках питання про реалізацію наших державних гасел на практиці. Щоб збудувати власну державу, треба й народнім масам й їх провідникам мати ясне уявлення про ту кольосальну ріжницю, яка є між національною державою як мрією і як реальністю. Треба зрозуміти, що створення національної держави дає лише ту форму, в якій можуть безперепонно виявитись національна творчість й національні сили; лише в результаті напруженої роботи, відданости й офірности цілого ряду поколінь, національна держава може бути заповнена тим змістом, який наблизить до дійсности ті мрії, які снували і снуємо ми про власну державу в часі неволі. Здобуття держави це не кінець і не завершення творчих зусиль, це є лише початок національної творчости в широкому розмірі і від розмаху тої творчости залежать майбутні можливости й досягнення.

Максималістичні настрої 1917 року не мирились з тим довгим і важким шляхом, який треба пройти, щоб зреалізувати вимоги і бажання народніх мас. Панувала надія, що самий факт проголошення власної державности вже мусить сотворити чудо. Чудо не сталось й не могло статись і в результаті наша відновлена державність не встояла.

Хай же навчать нас події 1917 року, що див на світі не буває і що тільки шляхом упертої й систематичної роботи у всіх галузях національного життя ми можемо сотворити міцні підвалини для будови власної державности. Власної державности, яку не звалять подуви ворожих вітрів, яка буде не лише урочистою декляраціею, але разом з тим і реальним, незмінним й постійним фактом.

Др ВАСИЛЬ ЩУРАТ.

ВЛАДИКА - ГРОМАДЯНИН.

[Кілька споминів про еп. Конст. Чеховича.]

Приголомшувані ударами судьби не лиш одиниці, але й великі круги громадянства перестають уявляти собі з повною свідомістю втрати, яких зазнали. Треба аж спеціяльного укладу життєвих обставин, щоб вони — ті втрати — пригадалися та щоб нам утрачене стало в двоє дорожше, ніж було, і збудило щирий жаль по собі Такою втратою в добі війни була для перемиської епархії, а передовсім для Перемишлян втрата владики Константина Чеховича. Втрату його Перемишлянам приходиться оцінювати саме в останніх часах більше, ніж можна було сподіватись того ще перед десятьма роками, безпосередно після його смерти. Доводиться відчувати жаль по ньому особливо в такі хвилі, в яких спомин позваляє нам уявляти собі його в як найдружніщому зближенні до громадян поза церквою, — в хвилі рокових свят, все одно яких, церковних чи національних.

Рокові свята, Різдво чи Великдень, Шевченківський концерт чи посвячення дому якоїнебудь національної інституції, давали пок. владиці й Перемишлянам завсіди добру нагоду не тільки взаїмно зблизитися до себе з почуваннями солідарности у всіх громадянських і національних починах, але й заманіфестувати перед світом осягнену при спільній праці однодушність і закріпити її. Кожде таке зближення владики з громадянством давало нагоду не лиш куртуазійно дякувати собі за взаїмну поміч, але й витичувати собі нові спільні цілі, намічувати нові спільні задачі. Ще більше! Тодіж, денебудь не булоб воно, при свобідній обміні гадок за святочним столом у владичій палаті або в хаті визначного громадянина, чи в публичній салі підчас національного торжества, — скрізь при взаїмних стрічах вирівнувались остаточно й ті дрібні ріжниці, які могли зазначуватися хвилево, як між усякими людьми, між владикою й громадянством, що в результаті виходило теж на добро й Церкві. Свідком того був я нераз у довгім ряді літ, бо від 1898-ого до 1914-ого року, беручи як не безпосередню участь у громадянській роботі Перемишлян, то слідячи за нею пильно й пособляючи їй принагідно з боку. З инших втаємничених у ті справи, що їх коротко згадаю, неодно добре слово на потвердження моглиб сказати проф. Ол. Ярема, др. Теофіль Кормош, др. Маріян Долинський, о. Йос. Кишакевич, о. проф. Ом. Погорецький, дир. Марія Прима й дехто з при забутих мною.

З еп. Чеховичем я особисто зіткнувся вперве в осени 1898 р. Тоді назначено мене заступником учителя в перемиській українській ґімназії. Згодившись рівночасно навчати української мови в школі „Українського Інститута для дівчат“, котрого покровителем був еп. Чехович, я вважав своїм обовязком йому представитись. Він приняв мене, як знаного вже тоді письменника, дуже приязно й зразу попросив частіше навідуватись до нього, а в кілька днів опісля ревізитував мене в мойому кавалерському помешканні над Сяном, чого я зовсім не ждав. То була перша основа нашого зближення. Укріпили її згодом заходи осіб, які в однаковій мірі сприяли „Українському Інститутови для дівчат“ і його покровителеви, особливож господар Інститута пок. Іван Матковський і дир. Марія Прима. Спонукуваний ними я що-раз більше праці присвячував інститутській школі, занімаючися з о. Й. Кишакевичем підготовкою всяких шкільних торжеств, складаючи з пок. Ів. Матковським всякі суплики до шкільних властей, засновуючи з дир. М. Примою шкільну бібліотеку й беручи Інститут в оборону перед напастями противників у часописах. Це зобовязувало еп. Чеховича для мене й витворювало між нами щораз дружніше відношення. Лиш завдяки тому дружньому відношенню еп. Чеховича до мене я міг пізнати його характер вповні, що булоб неможливе, колиб стрічався з ним, як з достойником Церкви, офіціяльно.

Найбільш полонив мене еп. Чехович своєю справдішньою прихильністю для шкільної молоді в Інституті Він навідувався до неї не лиш тоді, коли його запрошувано на шкільні концерти й екзамени; стрічався з нею, не лиш тоді, коли вона заходила до його палати з побажаннями в день його іменин чи Нового Року. Весною, літом, осінню не було такого тижня, щоб він не раз, але двічи й тричі не зайшов до інститутського огорода, не дав себе окружити дітям, не поговорив з ними, запитуючи про успіхи в науці, про дитячі турботи, про рідню, яку здебільша знав добре. Захорувалаж яка інститутка, він раз-по-раз довідувався про неї, посилав з палати, що можна було післати — вино чи коняк, цукорки чи виноград і дуже радів, коли подужала. А вже за устроєння концерту, чи з нагоди його іменин чи Шевченківського, то було повен кіш усяких ласощів лакеєм для школи посилає. Так було й після річного екзамену, коли крім инших дарунків розділював книжечки й молитовники з пропамятними дописками, все промовляючи до учениць і заохочуючи їх до дальшої праці. Бідніші одержували від нього й одежину. То був не офіціяльний покровитель інститутської школи, — то був батько дітвори. Тож і линула вона до нього пташнею при кождій появі його. І похожав він між нею, як той евангельський Христос вертоградар між цвітами по Ґетсемані. А діти — цвіти раділи. Бо й було чому радіти — і дітям і тим, що на те дивились.

Райська радість мов у верто-
[граді...
Чиж не малиб цвіти бути раді?
Кожда хвилька райську роскіш
[родить
Там, де добрий вертоградар хо-
[дить...

Тільки й пригадую собі з віршованого привіту, зложеного на день іменин доброго вертоградаря.

Добро інститутської школи лежало еп. Чеховичеви на серці так дуже, що він особисті урази забував тим, котрих бажав для неї настроїти прихильно, а не щадив признання і доказів своєї вдячности для всіх, хтонебудь чимось для неї прислужився. І який тільки талант знайшовся в Перемишлі, — адміністраційний, педаґоґічний, мистецький — він його сам чи через своїх завсіди старався запрягти до свойого інститутського воза, щоб тільки можна було похвалитись: бачите, і такі для нашої школи працюють! З такоюж прихильністю відносився еп. Чехович і до шкільної молоді в державній українській ґімназії, хоч і утруднювано йому інколи більше зближення до неї.

В великій мірі завдячував „Український Інститут для дівчат“ еп. Чеховичеви й своє матеріяльне обезпечення. Під його оком він будувався й розбудовувався, його покровом користувався, звертаючися за помічю до суспільности чи до уряду. Для самогож еп. Чеховича він був, як згадано вже, неначе школою тихої громадської праці, зберігання гармонії з окруженням і забування своїх особистих ураз та амбіцій для добра любої справи загальної.

Як сильно розвинена була в еп. Чеховича прикмета забування своїх особистих ураз та амбіцій з огляду на громадське добро, це засвідчить факт, про який крім мене можуть знати докладніше лиш найблищі „інститутники“. То було в 1904. р. Церковний ювилей Непорочного Зачаття мав своїми торжествами в Перемишлі попередити урочисте посвячення „Народнього Дому“. Дехто з місцевих москвофілів, кому не на руку був надто сильний авторитет владики в місті, трібував його захитати саме перед часом, коли владиці й громадянству випадало маніфестувати єдність. Почалося з того, що покійний вже о. проф. К. з приводу правильних появ еп Чеховича на щорічних Шевченківських концертах звернув йому увагу на невідповідність такого поступовання й осудив участь питомців епархіяльної дух. семинарії в хорі концерту, яким звеличується память автора „Марії“. Наслідком того деякі з семинарицьких співаків не брали вже участи в хорі. Пішли всякі поговори в місті. Пішли чутки, що перемиський „Боян“ не візьме за те участи в плянованім концерті церковного ювилейного свята, хоч причиною мав бути плян устроєння такого концерту „pod jednym dachem“ в купі з лат. духовенством. Сильно подразнений владика рішився був уже на реванж. На день торжественного посвячення „Народнього Дому“ назначив собі висвячування укінчених богословів. Тільки й станься воно, а роздор між ним і громадою на довгі роки, може й на все вже, готовий. „Інститутникам“ вже з огляду на само єствування школи це було зовсім не пожадане. Одно оружжа з рук витрунув я владиці, не радившись нікого. Приїхавши з Бродів і почувши від нього заміти против культу автора „Марії“ подиктовані о. проф. К-ом, я не завагався дати йому до прочитання Пушкинову „Гавриліяду“, порноґрафічну поему на подібну тему. З очей владики відразу спала полуда; все, чим настроїли його деякі противники українського руху, втратило силу. Коли про те довідався пок. Ів. Матковський, він саме в той день, що мав стати для владики і громади фатальним, на дві годині перед посвяченням „Народнього Дому“ по просту випихає мене з Інститута до владичої палати з трудною місією. Я приходжу; владика вже готов іти до каплиці, але на моє рішуче домагання спиняється. Пять хвиль розмови і все полагоджено. Рукополагання довершене вмить, а тимчасом і повіз станув перед палатою. Ніким уже й несподіваний владика зявився в „Народнім Домі“, звершив акт посвячення, виголосив коротку імпровізовану промову і — ефект вийшов зовсім противний усім ожиданням. Поконуючи своє „я“, владика став паном ситуації. З того часу вже до самої смерти тішився симпатіями цілої української громади Перемишля.

Розказаний факт сьогодня видається мені неначе виня-

ЖАДАЙТЕ ВСЮДИ ОБУВЯ НАРОДНЬОГО СПОРТОВОГО ТЕНІСОВОГО „PEPEGE“

„PEPEGE“,
POLSKI PRZEMYSŁ GUMOWY T.A.
W GRUDZIĄDZU

ТРЕВАЛЕ-ДЕШЕВЕ-ЕЛЄҐАНТНЕ.

тим з казки. Він був можливий тільки тому, що еп. Чехович не давав послуху інтересованим заушникам, не вислухавши противної гадки.

Я мігби неодно сказати ще й про такі прикмети владики, як його робучість і дбайливість в обсягу занять епархією і дух. семинарією, його готовість помогти все кождому талантови (прим. маляреви Скруткови) і дати признання праци і знанню (прим. о. пралатови Подолинському), його словність у додержуванні роблених приречень, його все добру память про всіх, кому завдячував якунебудь прислугу, чи то були приятелі й шкільні товариші, чи дальші якісь одиниці. Та це все булиб тільки прикмети пересічної доброї людини. З моїх споминів вийде може скромна трильоґія, коли закінчу згадкою про те, як еп. Чехович умів бути недосяжно високим при зберіганні самопошани на становищі достойника Церкви і представника нації, а ніжно покірним сином для своєї старенької матери. На сильні проби була виставлена його владича й національна амбіція після атентату на намісника ґр. Потоцького і в часі відібрання Перемишля Москалям за панування Австрії, а таксамо підчас короткого московського панування в Перемишлі. Проби пониження еп. Чехович відпер завсіди відважно, чи походили вони зі сторони австрійських вельмож, ґр. Ст. Бадені-ого й архикн. Фрідріха чи зі сторони московських ґенералів. Це нехай потвердять колись ті, що краще все знають. Та рівночасно той сам еп. Чехович, як мала дитина цілував руки старухи-матери, коли не було кому пожалуватись, коли перед чужими жалуватись стидався. Смертію її був довгий час прибитий; в горю став, як ніколи раньше, приступний для ліричних почувань. „Зволіть ласкаво — писав до мене 2. падолиста 1913. р. — при вільнім часі перевести ті красні німецькі стишки на нашу мову, хотяй би для мене самого. За Ваш щирий, так з чувством написаний спомин за мою Маму сердечно дякую". І я переклав переданий мені вірш (з „Reichspost" ч. 517 тогож року), написаний Антоном Деррером п. н. „Ein Freithofgang". Ось той переклад не друкований доси:

Не плач! По що мене в цім [краю болю,
Де смерть і гріх на вас наво- [дять жах?
Атжеж тепер я маю кращу долю;
З вінцем на скрані, з пальмою [в руках
Перед лицем Господнім щасна [стою, —
Не плач за мною!
Не плач! Дивись, роки — як [филі скорі...
Й Тебе до мене ангел принесе.
Знайдеш мене Ти в ангельськім [соборі,
Де вже не мруть, де разом бу- [дем все...
Поглянь на небо з тихою моль- [бою, —
Не плач за мною!

Цей вірш еп. Чехович вивчив на память, як дитина, й повтаряв його до смерти при ранних і вечірних молитвах. Видко, той, що любив діти, сам хотів бути любленою дитиною — в своєї мами і в свойого народа...

У Львові, 8. квітня 1927.

Др. Кость Левицький.

Григорій Цеглинський

як український громадянин.

(зі споминів)

Від Редакції. Серед перемиського громадянства виринула була думка пошанувати память Григорія Цеглинського, визначного педаґоґа, письменника і громадського діяча, довголітнього провідного члена перемиської укр. громади. Було в пляні устроїти вечір в честь Цеглинського. На жаль — плян й досі не здійснений. З нагоди 15-ліття смерти Г. Цеглинського Редакція „У. Г." звернулася до през. дра К. Левицького з проханням написати спомин про свойого старшого товариша. І цей спомин сьогодня друкуємо.

Григорія Цеглинського пізнав в *Станиславові як ученика висшої ґімназії.* Там був я тоді учеником низшої ґімназії і мешкав з ним разом в домі Яворських при вулиці Середній. Він працював тяжко, бо удержувався виключно з лекцій, котрими був занятий до пізного вечера. Належав до „молодої громади", — до котрої могли вступити вибрані (характерні) ученики висшої ґімназії. Вже тоді визначувався Григорій Цеглинський незвичайною повагою та умів напроваджувати своїх товаришів до праці і чесноти громадянської. Сей природний хист став педаґоґічним підкладом Його пізнійшої діяльности як учителя, професора і директора.

Його товаришами шкільними між иншими були: Лев Крушинський (староста в Перемишлі), др Петро Стебельський, (професор університету) і о. мітрат Тит Войнаровський.

В р. 1874, по зложенню екзаміну зрілости відійшов Гр. Цеглинський до Відня на студії фільософічні. Пращаючись зі мною при виїзді до Відня, передав Він мені провід учеників, що мешкали зі мною разом на станції. І я уважав той моральний приказ старшого товариша моїм національним обовязком, що мав я виконати як слід, щоб мої найблизші товариші держалися як Українці і не сходили на манівці. Отсе була тодішна орґанізація — первісна, примітивна, але найщирійша.

У Відні був Григорій Цеглинський *членом Товариства „Січ"* і став його головою. Тоді перейшла була перша струя наших українських соціялістів в роках 1877 і 1878. Він не погоджувався зі способом тодішної пропаґанди соціялізму між шкільною молодю, добачуючи в ній більше теоретизування і затрати часу, як дійсного поступу молодого покоління, котре бажав передусім виховувати на свідомих членів народу, а не допускати, щоб воно переходило на бік інтернаціоналу та як звихнене витворювало паразитів, що народови хісна не приносять.

Коли я прибув до Львова в р. 1878. на студії університетські, застав я Григорія Цеглинського вже *учителем академічної ґімназії.* Тут мав я нагоду пізнати велику ріжницю у педаґоґічно-шкільнім веденню молоді в порівнанню з тим, чого я зазнав як ученик ґімназії в Станиславові. Там в Станиславові панувала в ґімназії строга безоглядність професорів супроти учеників, — тут у Львові, в нашій академічній ґімназії, визначувалося батьківське відношення між професорами і учениками, котрих дійсно учили і ними опікувались. До збору професорів академічної ґімназії у Львові належали тоді такі люде, як директор о. Василь Ільницький, та професори: Михайло Полянський, Александер Борковський, Юліян Романчук, Анатоль Вахнянин, Дамян Гладилович, др Юліян Целевич, Григорій Цеглинський і инші. Між ними відзначувався тоді молодий Григорій Цеглинський, котрого задля його енерґії і тактовности призначено до ведення *паралельних кляс ґімназійних з українською мовою викладовою в Перемишлі.* Він став ніби директором сих перших українських паралельок в Перемишлі, але в дійсности — Рада Шкільна Краєва поставила над ним директора польської ґімназії в Перемишлі — Пйонткевича. Ось так треба було вести науку під спільним дахом і під куратели польського директора. Та Григорій Цеглинський поборов всякі перепони і допровадив славно ті паралельки до повної української ґімназії з філіяльними клясами.

Що більше! Завдяки *громадянській діяльности* Григорія Цеглинського і його товаришів перемінився глухий кут замертвілого руссофільського Перемишля *в живий форт новітнього українства,* і цілий перемиський округ ожив новим життям національним.

В р. 1907. вибрано Григорія Цеглинського *послом перемиської землі до парляменту у Відні.* Як посол парляментарний був Він дуже совісний і пильний та розважний і солідарний. За те поважали його в парляменті свої і чужі, а свої вибирали його кількома наворотами членом австрійської делеґації. Розвага, тактовність і праця ціхували його діяльність.

Григорій Цеглинський був визначним і характерним дячем: *громадянином свого часу.* Він умів погодити обовязки професора супроти влади з обовязками педаґоґа і батька молоді; обовязки урядовця з правами громадянськими і завданнями супроти рідної землі і свого народу; та обовязки і завдання народнього заступника супроти потреб і недомагань нації, — і таким способом поклав заслуги, що принесли честь і пожиток рідному народови. Під його кермою виїздили ученики ґімназійні в часі неділь і свят до читалень в повіті, щоби підготовлятись в роботі народній, і за те не потерпів ні один з учеників Його ґімназії. Він умів приспособляти і заступати молоде покоління... І ми сьогодня згадуємо Його память вдячним словом, бо як раз в сучасних відносинах відчуваємо потребу таких діячів громадянських, що працею мають обновити українську націю.

С. Т-кий.

Найкрасша женщина нашої історії.

Найгарніша дівчина української минувшини вийшла замуж у 1132 році...

Вибачайте! — чую вже гомін з боку українських красавиць (а котра з них не читає „Українського Голосу"?). — На підставі якого конкурсу краси признаєте перше місце дамі зперед... 795 літ? Здається, тоді не було ще фільмів, не було фотоґрафій, ні мабуть балів в салі „Народнього Дому", щоб по правді славу найпершої краси признати тій — ото шановній добродійці, що за пять літ може святкувати 800-літний ювилей свойого весілля...

Позвольте, гарні читачки! Хоч дійсно мій присуд найпершого вінця жіночої краси на нашій землі не має нічого спільного з вашими конкурсами, то справедливість його ні в чому не стоїть позаду вислідів сих симпатичних жіночих змагань у наших часах. А втім, я теж уладив конкурс — історичний. Покликав до життя всі ті женщини нашої бувальщини, які своєю красою так чарували своїх сучасників, що сі не забули записати свої враження і передати їх на вічну память своїм нащадкам. І котра з них дала привід до найбільш одушевленого вислову мужеського подиву, — тій признав я честь цариці наших цариць на полі краси. Зрештою йду на компроміс: присвячую отсі рядки тій Українці, що в найблизших змаганнях буде признана найкращою.

* * *

Чи наша історія богата гарними жінками? Якби прийшлося давати відповідь на се питання на основі записок наших літописців, то легко можнаби зробити кривду богатій на всяку природну красу українській землі: можнаб думати, що наш національний зільник не визначався в сім напрямі особливою принадою... В дійсности, так погано не було. Квіти, гарні і прекрасні, росли і в наших городах, тілько знавців добрих ми не мали. Бо хтож у нас міг письмом прославити гарних жінок? Старі наші літописці — то монахи-аскети, овіяні византійсько-орієнтальним духом, у якому зневажливий погляд на женщину належить до сущних прикмет світогляду: женщина, передусім гарна, жерело всього злого на світі... Такі принципи панували в нашому письменстві довго, хоч на Заході середньовічна лицарська поезія витворила й широко поширила культ женщини і її краси — культ, що його Данте зілляв з християнською релігійною містикою в чудову цілість. Лицарська поезія... Ми маємо також один зразок її — „Слово о полку Ігоревім" (до речі: ніколи не повірю нашим історикам літератури, щоб воно було написана 1187 р., або взагалі в домонгольській добі), і в ньому теж є сліди культу, але якого? Культу жінки для мужа, а не навпаки... А й пізніще, у козацькій добі: коли на Заході Сервантес і Шекспір величання жіночої краси довели до ніким більше недосяжних височин поетичної творчости, наше нове лицарське покоління славилося... Запорожською Січю та цинічно оспівувало свойого героя, „що проміняв жінку за тютюн та люльку"...

Тому-то не диво, що в наших історичних памятках дуже мало слідів про женщини, а ще менше про гарні з них. Все ж таки попадаються деякі сліди. Вже про в. княгиню Ольгу записано, що грецький цар Константин, „видѣвъ ю добру сущу зѣло лицемъ и смыслену", закохався в ній. Якби не деякі сумніви щодо точности літописної записки, або щодо дійсних мотивів цісарського захоплення, то сей чарівний вплив не менше 60-літньої княгині ставивби її саму не то на перше місце між усіми красавицями нашої землі, а хиба всього світа. Та полишім сей непевний факт. Літописець записує також незвичайну красоту лиця жінки Ольжиного внука Ярополка, Гречинки з роду, одначе можливо, що се сталося по хитрости, щоб показати, яке зло йде від гарних жінок: сином сеї красовиці був жеж Святополк Окаянний... Та вже без задної думки помянув літописець „вельми красну" Олену дружину Ярополка Мономаховича, Осетинку родом; ще по смерти князя називав він її „благовірною княгинею". Чи гарному плачеви галицької Ярославни, дружини Ігоря Святославича, відповідала її краса, про се не сказав нам автор „Слова", хоч не забув сього додати при згадці про братову її чоловіка — Всеволодову „красну Глібовну" (В обох разах замітне, що ні ся ні та не названа по власному імени; отже навіть у світській поезії жінки була безіменними єствами, то ж чому дивуватися монахам, що звичайно писали про княгинь, не згадуючи їх імен!). Тілько красою могла, очевидно, Настася Чаргова полонити Ярослава Осмомисла, так само, як безіменна „попадя" його сина Володимира, що радше готов був стратити княжий стіл, як розлучитися з улюбленою жінкою. Того самого треба здогадуватися при згадці про голосну Чаплинську-Хмельницьку, що так соромно закінчила свою життєву карієру, про Мотрю Кочубеївну, що дідуганови Мазепі завернула голову, і т. ин. А втім, правда велить додати, що не самі тілько гарні жінки мають великий вплив на чоловіків.

Наведені приміри, переважно припадкові тілько і дуже скупі своїм змістом, можна збільшити до вподоби, одначе в них не знайдемо належної міри на означення степеня краси відносних жінок. Такі бо вже були наші літописці — женоненавидники. Бо хто мігби догадуватися, що під сухою їх запискою під р. 1106: „В се-же лѣто постриже ся Єупракси, Всеволожа дщи, мѣсяця декабря въ 6" скривається найбільша траґедія життя, якої зазнала коли-не-будь дочка нашої землі? І знов лише незвичайна краса могла зробити з сеї руської княжни, повдовілої німецької ґрафині, дружину першого володаря тогочасного світа, кинути яблоко любовної заздрости між цісаря Генриха IV і його сина короля Конрада, приневолити її саму шукати опіки у папи, виступити з прилюдною сповідю на синоді в Пяченці, а потім повернути до рідного Києва і до смерти замкнуття в монастирі... І при всім тім наші повістярі нарікають на недостачу історичних тем та спиняють свою увагу Бог зна на чому!

Останній примір показує, що хто бажає добре пізнати наше минуле, його ціну і красу, той часом мусить покидати наші історичні і літературні памятки та обертатися до чужих жерел. І дійсно, як красу нашої землі оспівали найкраще не-українські поети, так і память про найгарнішу Русинку заховалась на чужині.

* * *

В одній чеській хроніці XII в., якою безіменний „канонік вишеградський" (б. Праги) продовжав найстаршого чеського літописця Космаса, читаємо під 1132 таке (тут прикидаюся українським ученим і цитую з ориґіналу): Vratislaus dux de parte Moraviae quae vocatur Brninzko, filius Dedalrici, duxit uxorem de Russia, pulchritudine sua Helenam Graecorum reginam superantem, quae quoque albi coloris specie nimium splendebat, ut rutilus fulgor auri albedinem corporis eius quibusdam rubeis notis inficeret. По нашому: „Вратислав, князь тої частини Моравії, що зоветься Берненськом, привів собі з Руси жінку, яка своєю красою перевисшала грецьку королеву Єлену; вона теж ясніла незвичайно якостю своєї білої цери так, що огнистий блеск золота кидав рожеві тони на білости її тіла".

Такий портрет змалював з берненської княгині учений і поетичний (бо хто-ж читаючи наведені слова, може заперечити йому сього хисту?) канонік. Як на середньовічного духовного, образ сей виїмковий. Щоб так писати, не треба необхідно бути вразливим на чар жіночої краси (а як відомо, й Аристотель не утік від нього); чарівна краса сеї княгині мусіла бути дійсна й абсолютна.

Можливо, що комусь із наших сучасників порівнання сеї прекрасної Русинки з грецькою Єленою не здаватиметься нічим особливим, не такою-то вже високою мірою красоти, щоб обдаровану нею женщину поставити на першому місці. Такому скептикови мусілося-б відповісти, що йому певно неясно, чим є грецька Єлена не лише для старинних, і не лише для середньовічних, а й для людей нової доби, до XX в. включно.

Єлена величалася ідеалом людської жіночої краси. Се та спартанська королева, ізза котрої десять літ воювала грецька Европа з троянською Азією, поки в огні і руїнах гордого Іліону не змита була її неслава, туга і сльози. Се та жінка, що на неї в моменті визволення Менелай, зневажений чоловік її, кинувся з мечем, одначе глянувши в лице її, не міг удержати меча в руці. Се та героїня, якій король усіх поетів світа, Гомер, створив безсмертний памятник; якій Теокрит й Овідій присвятили найкрасші любовні гимни. Се та богиня, що дотиком долоні найпоганішу дитину переміняла в найкращу (пор. Геродота кн. VI, 61), а легкодушному поетови за зневажливий вислів відіймила світло очей (Стезихор). Се та вкінці постать, яку великий Ґете у своїй драмі людства (Фавст II) зробив символом жіночости, любови і поезії, і яка ще в найновійших так зматеріялізованих часах одушевляє письменників (Райдер Гаґґар, Пер Бенуа). Одним словом: як що історія людського духа витворила ідеальну міру для людської краси жіночої, то нею є тілько одна Єлена.

А Вратиславова княгиня з Руси ще перевисшала сей ідеал! Чи супроти такого присуду не то котра небудь землячка її всіх часів, а й яка-не-будь міжнародня звізда має право ставати до конкурсу з нею? Чеський літописець не береться, очевидно, широко розмальовувати образу її: духовний характер, а ще певніше поетична безсильність не позволяли йому на се. Всеж таки він увіковічнив один рис сього образу — нечувану ніжність її цери, що на ній навіть світляний рефлекс зберігав кольор свойого предмету. Як із сеї подробиці ясно, наша княгиня була білява, як сього вимагав ідеал грецької краси і як було природно і дійсно у староруських князів скандинавського роду. Певно, блондина, високий ріст, золоте волося, сині очи...

Тут насувається критична увага. А що, як автор не з природи, не з власної обсервації взяв згадану висше подробицю, а списав з якогось літературного твору та ось так собі приложив до берненської княгині? Признаюся, що я зразу боявся такої можливости, в якій ціла характеристика стратила-б добру половину своєї історичної вартости. Бентежило мене, крім поетичних висловів, головно слівце „теж" (quoque), яке могло-б указувати на просте наслідування. Тому я питав компетентних фільольоґів, чи не знають подібних фраз у клясичній літературі, одначе ніхто не потвердив такого сумніву. Значить, вишеградський канонік описав те, що бачив, а не відгомін начитаного *).

Коли так, то що се за золото, про котре говориться в характеристиці? Толкуючи дуже вільно, можна-б думати про золоте волосся, одначе нема потреби відкидати й буквального розуміння сього слова. Се веде нас до питання про тогочасний жіночий стрій. На превеликий жаль, годі мені буде в сім напрямі заспокоїти цікавість гарних читачок. Хиба нехай приймуть до ласкавої відомости, що тодішня мода не змінялася що сезону, чотири рази в рік, тілько раздвічи на... століття. Одначе й сей консерватизм тогочасних красавиць не дає ще ключа до розвязки питання, як убиралася руська Єлена. Труднощі в сьому, що тоді не одна панувала всесильна мода, а розвивалися побіч себе ріжні типи і стилі. Наслідком сього, руська княжна в Берні чи Празі могла одягатися ріжно: або у традиційнім норманськім стилі, або в византійськім, або в німецькім. Перший був дуже простий, скромний, без жадних прикрас і дорогоцінностей; другий дорогий, пишний, пов-

*) Зрештою можна оправдано сумніватися, чи в ориґіналі було quoque, а не инша якась частиця, писана таким самим скороченим способом, прим. quoniam то-що.

Кождий хто носить

Кождий хто носить ґумові обцаси і золівки **„BERSON"** лучить приємне з користним, бо має хід елеґантний і елястичний, спокійний і тревалий.

Осягає найбільше задоволення і користи

бо хоронить своє здоровля і нерви як також ощаджує обувя.

Направляє білянс власний і державний,

бо набуває першорядний і дешевий краєвий виріб.

ний золота, каміння і т. ин., третій — щось по середині. Як-же тут угадати, в якому убранню бачив чеський літописець нашу землячку? Щодо золота, про котре він згадує, то по всьому судячи се не намисто або ковтки, лише люблені тогді золоті широкі борти в сукнях. Натомість золотий діядем на голові можливий.

Стілько про словесний портрет руської красавиці з 1-ої половини XII-го віку. Для артиста-маляря з творчою уявою мабуть доволі, щоб сей образ у цілій повноті кинути на полотно. Одначе... одначе він усе ще має одну велику недостачу: він непідписаний, чи пак недокладно підписаний... Ми знаємо тілько, що була Русинкою з роду і жінкою берненського князя на Моравії Вратислава. Про сього можна близше поінформуватися з кождого більшого підручника чесько-моравської історії. Не вважаючи на фраґментарний характер вісток про нього, постать інтересна, і його життя повне драматичних переходів. Як-би не певність, що редактор „Українського Голосу“ дасть ходу цензорському червоному олівцеви, я розповівби вам не одно цікаве про сього князя і його рід; а так, обмежуюся до зазначення, що він походив з роду, зіпхнутого з велико-княжого стола у Празі на другорядний стіл у Моравії (щось як наші князі-ізгої); що він довго не погоджувався з такою долею, пер проти рожна, вже по чотирьох роках стратив і Берно (1129), утік на Русь, в найблизшім році помирився з в. князем Собеславом, вернув у Берно, а через два роки посватав руську княжну, яку пізнав очевидно в часі свойого невільного побуту на Руси. Пізніше, по смерти Собеслава, у змові з иншими моравськими князями намагався відвернути історичне колесо і скинути Владислава II з в.-княжого стола (1142—1144), одначе безуспішно. Потім виявив себе противником церковної реформи (целібату!), брав участь у нападі на дуже поважного епископа, підпав екскомуніці, був тяжко хорий, що уважав карою Божою, одержав пробачення, жив у мирі до р. 1156.

А його княгиня? Окрім виписаної вгорі згадки, чеські жерела не подають нам жадної більше вістки про неї. Отже не знаємо напевно, ні як вона називалася, ні з котрої частини Руси походила, ні з котрого княжого роду. Бо що була княжною взагалі, про се не може бути найменшого сумніву. Та невже неможливо знати нічого більше про неї? На щастя, не так. Вдумчивий розслід обставин того часу, — розслід, якого тут переводити неможливо, — мусить завести нас дальше, аніж вишеградський канонік уважав потрібним записати. Зокрема, з великою правдоподібністю можна дійти до відповіди на питання, яка була тісніша батьківщина нашої прекрасної землячки. Виходячи з того раціонального становища, що й у тогдішнім часі подружжами князів кермували в першій мірі політичні огляди, й аналізуючи тогочасні політичні системи в Чехії, Руси, Польщі й Угорщині, доходимо до висновку, що *наша переможниця клясичної Єлени була галицькою, чи радше* (бо про Галич як столицю мова йде що-тілько з 1140) *перемиською княжною, внучкою славного князя Володаря Ростиславича, а дочкою, мабуть, Володимирка, що-то переніс столицю з Перемишля у Галич.*

Як їй було на імя? Се ще тяжше сказати. Та, Боже мій, стілько тогді безіменних княгинь! Одначе, чи не приходить само на думку, що щось могло чеському літописцеви улекчити порівнання перемиської княжни з грецькою Єленою... Не називалася вона сама Олена, як богато її землячок? Дуже можливо.

Яка була доля її замужем? Нічого не знаємо. Вратислав полишив по собі трьох синів, одначе маємо право сумніватися, чи се були діти нашої прекрасної Олени. Мабуть вона вмерла геть раніше і князь оженився вдруге. А втім, воно так і повинно бути. Якже щасливій суперниці полу-богині та бути віковою матроною? Вона-ж символ безсмертної краси!

На кінець, ще одна замітка. Грецька Єлена не все мала неподільну славу. Були часи, що високо-етичне трактування її, разом із її принадою і слабістю, яке бачимо у Гомера, перейшло в декадентський еротизм (Овідій) а то й у цинізм і зневажливість (Еврипід!), так що її зроблено також символом віроломства і змисловости, а що найменше — демонічною силою, яка всюди, де з'явиться, неминуче викликає любов до себе та веде до загуби всіх, хто сій любові уляже...

Alt ist das Wort, doch bleibet hoch [und wahr der Sinn,
Dass Scham und Schönheit nie zu- [sammen, Hand in Hand,
Den Weg verfolgen über der Erde [grünen Pfad.

(Форкіас-Мефістофель у Фавсті II).

Чи можливе, щоб вишеградський канонік сей тип грецької Єлени мав на увазі, прирівнуючи до неї нашу землячку, а не ту героїню Гомера, Геророта, Теокрита і грецького народу, що ставив їй храми і молився до неї? Не маючи найменшої підстави, ні жадного права кидати тінь на жіночу честь найгарнішої доньки української землі, відкидаємо першу можливість, а підписуємося під другою.

Микола В. Кочубей (*Париж*).

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВЗАЄМИНИ.

Від Редакції. В останніх часах заметушилася російська протибольшевицька еміґрація, стала дуже „журитися“ українськими землями. „Журиться“ вона цею справою в пресі і на нарадах, явних і тайних. Одним зі „спеців“ від українського питання зробився нечайно проф. Мякотін і ось він розїзджає тепер по всім усюдам з рефератом на тему „Росія не може жити без України“ (смертельна любов!).

Стаття М. В. Кочубея, яку друкуємо, є уривком з його отвертого листа до Мякотіна, в якому дає відповідь на Мякотінівські маячення.

Останніми часами на зібраннях російської еміґрації підноситься й обміркувується українське питання з уваги на великий зріст національної й державної української ідеї. Освітлення історичних фактів і недавнього минулого, що їх дають провідники російської еміґрації, не відповідають історичній правді та подіям сучасного життя.

Невільно обмірковувати такого важливого питання, як майбутня форма співжиття двох народів, поза часом і простором, не лучити причин з наслідками. Невільно говорити про майбутність двох народів, а звертати увагу на факт з минулого й сучасного життя тільки одного, українського народу, й залишати в тіни минуле й сучасне великоруського народу. Невільно говорити тільки про одну особу — Богдана Хмельницького й не згадувати про боярина Бутурліна, говорити про неґативні сторони одного народу а промовчувати ті сторони другого народу. Невільно всего, що тичиться українського народу, кидати до одного смітника, вивозища і приписувати все зло великоруського народу лише російським царям. Як-що говорити про злобу, шовінізм, грабіжи одного народу, то треба сказати, що протиставив цьому другий народ. Однобічне освітлення минулого в історичній перспективі перекручує історичну правду, надає подіям фальшиве толкування й перешкоджує безсторонньому осудови сучасности.

З боку російських впливових громадян часто згадується про доброзичливість російських царів до Українців. Дійсно, петербурський, а потім московський уряд часто підтримував селянство й реєстрових козаків проти козацької старшини, низове козацтво — Січ Запоріжську проти мійського козацтва, все те, що було революційно-кочового, проти консервативного-осілого. Звідси Пушкарі, Бруховецькі, Палії та їм подібні. Звідси знищення української державности українськими руками на радість московського й польського уряду. Джерелом таких заходів російського уряду було не співчуття до поневолених селян України, а инші причини. Колиб цей уряд бажав виявити своє спочуття поневоленим селянам, то мав до того великий простір в самій Росії, де кріпацтво було сильніще, ніж на Україні. Ті инші причини такі: козацька старшина виросла в часах самостійної боротьби Гетьмана Богдана Хмельницького за звільнення українських земель і православної віри від польського гніту. Козацька старшина була єдиною матеріяльною й політичною державною силою на Україні. Тільки вона могла боронити права територіяльної незалежности нації й разом з тим стримувати своїм патріотизмом соціяльні стремління людности, керуючи їх на такі події, як блискавичне визволення українських територій, від Львова до безлюдних східних степів, під проводом гетьмана Богдана Хмельницького. Вона, старшина, була тою силою, що змушувала держави: Москву, Польщу, Швецію, Бранденбурґію, Волощину та инші — рахуватися з українською справою, а не з епізодом місцевого повстання селян.

В основі співчуття московського уряду до української людности був завжди один обєкт — козацька старшина й знищення її. Був, правда, й другий спосіб знищення впливу старшини, а саме покликання її на службу проти тої-ж анархічної маси, якій співчував московський уряд. Вина за це падає переважно на українську людність, що підіймала руку на свою старшину й тим стинала сама собі голову, але подія залишається подією.

Зупиняючись на Переяславській Раді, вважаємо конечним освітлити відношення до того акту сторін, що до нього дійшли й підписали. Як-що гетьман Богдан Хмельницький пішов „під високу руку“ московського царя, як-що старшина за його спонукою кричала: „воліємо під восточного царя“, то чинив він це не з горячої відданности московському цареві й не тому, що його величали „князем руським“. Хмельницький уважав цей акт, як і попередні (Зборовський, Білоцерковський і инші договори) тільки етапами, через які треба було пройти, щоб досягти останнього етапу — визволення України. Цей акт мусів викликати війну Москви з Польщею й розвязати руки для боротьби на двох фронтах — польськім і кримськім. Ціль Хмельницького залишалась без зміни. Називаючи себе руським, він ніколи не мав наміру злити обидва братські народи в одну загальну одноманітну цілість. Про це яскраво свідчить його воля зробити гетьманство дідичним і політична комбінація, що дозріла в Хмельницького перед смертю, а саме обєднати в союзі Україну, Швецію, Молдавію й Бранденбурґію.

З другого боку і в Москві не давали Переяславському актови дуже великого значіння й обмірковували иншу форму співжиття. Не дармо хитрий Бутурлін домагався запровадження на Україні залог і воєвідств. І це є цілком зрозумілим. Унія з Україною, що показали себе здібною до військових успіхів у боротьбі проти Польщі, відкривала нові можливости поширення без великих труднощів впливу Москви й посування її на захід. Братнього почуття, про яке залюбки говорять, у цьому акті не було. Це виходить з того, що питання про злуку православної України з православною Москвою повставало не раз і раніш. Але така думка ніколи не викликала співчуття московського уряду, який давав перевагу добрим взаєминам з Польщею, а не збройним втручанням за поневоленого брата й православіє. Доказом цього можуть бути Віленський і Андрусовський (1667 р.) трактати про поділ між Москвою й Польщею території України.

Час, про який я згадую, був передусім такий, що, з причини зросту сил, доходилось до найріжноманітніщих військових комбінацій і тому не дотримувалось підписаних умов. Навіть з історичного погляду трудно судити, на кого за це спадає вина, а хто є невинний, але це не має тепер великого значіння. Зупинився я докладно на освітленю зазначених історичних фактів і подій тому, що вони мають для нас значіння й в сучасний момент. А саме. При першім же формальнім акті зближення України з Великоросією повстали два протилежні погляди: для України це було етапом у боротьбі за свою незалежність, а для Великоросії — моментом поширення її територіяльної й політичної могутности. В цій засадничій суперечности знаходяться корені сучасних розбіжностей, що їх належить усунути, якщо говориться про братерське співжиття обидвох націй.

Опінію провідників російської еміґрації, що українська національна прикмета виявилась у жидівських погромах, уважаю неслушною й невідповідаючою дійсности. Якби це було так, то що можна сказати, наприклад, про Калуш, який в щент розгромлено якраз у той момент, коли Тимчасовий Уряд у зеніті своєї слави й неличности кинув на ворога революційне військо, яке запалив до боротьби ентузіяст Керенський? Як зясувати й окреслити цей факт?

Правда, Україна нераз була ареною жидівських погромів, але для цього є поважні причини. Вона завжди була територією, де штучно скупчувалось жидівське населення. В часах польського панування було жидівство контр-аґентом польських маґнатів, себ-то польської влади, що належала до маґнатів. Звідси жидівські погроми в часах боротьби за незалежність. Звідси артикул Зборівського трактату 1649 року про заборону Жидам оселюватись на Україні. За часів російської імперії стає Україна територією жидівської осілости, стає резервуаром, де плодиться, множиться, скупчується й кипить усе російське жидівство. Воно захоплює до своїх рук найбільш життєву й конечну для хліборобів торговлю, що викликає бажання позбутися їх. Усе це фатально причиняється до погромів і викликає їх.

В наших часах переводиться напружена кольонізація України Жидами. Жидівству віддають розкішні й родючі землі. Наслідки, очевидно, будуть такі самі, бо Жиди знову стали контр-аґентами влади. От чому неможна приписувати погромів прикметам українського національного почуття, а повинноя записати ті погроми на рахунок тих, що утворюють можливість заснування жидівської республики на українській землі й не допускається думки про Українську Державу.

З приводу закидів, що на деякі катедри в київському університеті запрошено людей без наукових степенів, учителів ґімназій, вважаю конечним вияснити, що це дуже прикрий факт. Ніхто з Українців не був здивований цим, як не може бути здивованим і російське громадянство, знаючи приказ Валуєва й всі заборонні розпорядки відносно всього, що було українським. Від чого-небудь завжди треба починати. В молодій державі з природи річі мусить бути обнова і що-до людей. Звідки брав своїх співробітників Петро Великий? Чи були вони відразу відповідними до нової державної праці, чи витворювались у процесі праці? Гадаю, що двох думок про це не може бути. Не може бути також двох думок про те, що при поновленнях, змінах людей трапляються прикрі помилки, які не мають жадного звязку з національним почуванням. Це свідчить про революційність, про ту саму революційність, що при ній людина тратить почування міри. От приклад. В часах страшної війни, якої світ не бачив ще, зверхність над найбільшого в світі армією віддано й довірено адвокатови, який є антимілітаристом, між тим як Росія мала найліпший командний кадр. В порівнанню з цим фактом професорське питання дрібниця.

Твердження, що комунізм на Україні є природним, а не накиненим зі сходу, дуже легко опрокинути тим, що все селянство на Україні є скрізь і всюди власниками, а посідання власности виключає комунізм. Фактична сторона орґанізованої боротьби проти большевиків переконує, що головний її тягар винесло на своїх плечах українське населення. І дійсно, українська армія складалась цілком з Українців і на 80% із селян козаків. Офіцерський склад Добровольчеської Армії мав значний відсоток людей з України. Ще недавно один визначний противник ідеї самостійности України й впливовий діяч тої армії заявив, що Добровольчеська Армія складалась цілком з „малоросов“. Що одні були національно освідомлені, а другі ні, це незміняє сути справи. Треба погодитись з тим, що активну боротьбу з большевиками провадило корінне населення півдня, незалежно від того, чи назвати його українським, чи „малоруським“, того півдня, що його на мапах XVII віку зазначено під назвою terra cosacorum ucrainorum (земля українських козаків). Все це свідчить про те, що большевизм і комунізм не народились на Україні. Але говорити, що большевизм на Україні є природним явищем, неможуть ті особи, які запевняють, що комунізм виріс не на ґрунті руської громади (общины), а його привезено в запльомбованих ваґонах. Як що це імпорт для Великоросії, то що це є для України? В кожному разі нерідна дитина!

Згадуючи про запльомбований ваґон, треба зупинити увагу на тих натяках, що були зроблені на німецьке походження України, і поставити кілька питань, а саме, чи прийшли би Німці на Україну, якби не було „Русской Безкровной Революціи“? Як би не було Тимчасового Уряду? Якби цей уряд не видав своїх відомих приказів NN 1 и 2, тих властиво приказів, що їх тільки виконано так, як в них зазначено? Чи відкрили би большевики Німцям фронт, колиб у Тимчасового Уряду вистарчило мужности знищити горсточку шкідників, що засіли в палацу Кшесинської, яких пропонували вигнати резервові баталіони ґвардії? Чи все це українсько-німецькі штуки? От-же росіяне не потрафили знищити горсточки людей, а тепер урочисто попереджують нас, що може урватися Росіянам терпець. Як не було в них мужности раніш, так її бракує й тепер. От чому Український Науковий Інститут у Берліні видається Росіянам гарматною фабрикою Круппа.

На закиди, що Україна намагалась приєднати до себе Крим, треба зясувати собі позицію Гетьманського Уряду в питаннях територіяльних. Першою засадою було не відступати й не роздавати територій, що дідично належали до України. Звідси обстоювання Холмщини перед Австрією й Бесарабії перед Румунією. Звідси „поползновенія“ на Крим, що за нього Україна століттями провадила боротьбу з музулманським світом.

ІРЕНА ЛУНЕВА.

Як Ілько робив комуну?

(З циклю „Мініятури 1921 року“).

„Роскажу вам, пані вчителька“, оповідав наш хозяїн Ілько — „як то я робив комуну, ще заки ця язва прийшла до нас, на Україну, зараз таки тоді, як ці „товарищі“ настали. А було воно так: як скінчилася велика війна і почалася розруха, опинився я з моїм краяном Дмитром, кухарем з нашого баталіону — аж в Петрограді, бо стояв я при кінці на північному фронті.

Бідні та обірвані ходили ми по цьому величезному городі та роздумували, як би то нам до дому дістатися. Було тоді там богато розпущених з війська солдатів — усе це голе та босе, без копійки в кармані. Ходимо та ходимо тай думку думаємо, а Україна далеко — далеко!... І серце болить за домом, за жінкою, дітьми та за усім залишеним добром. А тяжко було, дуже тяжко тоді до дому перебратися — розруха була велика — ніде жадного порядку, поїзди набиті, люде аж душаться у вагонах, а ще до того треба від своєї давної команди якийсь пропуск та позволення на поворот дістати. А деж тут їх шукати? Що бідний мужик знає?

От ідемо ми раз з Дмитром через місто, та мало не плачемо, бо грошей вже у нас обмаль — всего півтрета рубля на двох остало. Як тут нам жити, а то й перебратися?

На вулицях шум, крик, зойк... Посходилось солдатів з усієї Росії — мабуть цілий північний фронт на Петроград звалився. Кожний аж пищить, так до дому хоче а тут годі.

От йдемо ми так зажурені та похнюплені, аж ту проти нас хто? Капітан з нашого баталіону. Обдертий та нужденний, такий, як і ми. Зраділи ми оба дуже, бо всеж він мудріща від нас голова, щось може порадить, а то й дозвіл на поворот дасть!

Зрівнались ми, він також нас пізнав та зрадів зі зустрічі — видно нагадав собі старі часи.

„Драстуйте“ — каже — „товарищі!“ Ми звиталися, а він:

„От“, каже „нове время настало, всі ми тепер рівні“.

„Ах“ — каже Дмитро — „всі ми бідні. У вас такі ж подерті штани як у нас. Аж соромно дивитися“.

Капітан скривився немов квасне яблоко перекусив, мабуть не в смак йому пішли Дмитрові слова. Бо то знаєте, пані вчителька, був він у нас при війську франт над франтами! Чистенький, гладенький, чоботи аж вилискуються. Сам чорнявий, стрункий хлопець, як золото! Коли йде, то, бувало, всі дівчата за ним оглядаються.

Тай мені якось ніяково стало, але наш капітан подумав трохи тай каже вже без злости:

„Ей якось воно буде, а тепер скажіть мені, товариші (ой не люблю я цего слова!), що ви дальше думаєте робити зі собою?“

„Ой — кажемо, біда нас присіла, велика, хочемо на Україну, до дому перебратись та ніяк не можемо“.

Подумав знов трохи наш капітан та говорить:

„Знаєте що, на Україну ви тепер і так самі не проберетеся. Там велика суматоха — ще де по дорозі в холодну попадете, а то й під стенку? От що я вам пораджу: їдьте зі мною до мене на Кавказ — я там маю свої добра — є хата, худоба та поле. Будемо разом комуну робити. У мене є папері, так що я ще й нині можу вибратися звідсіля, я вам такі самі постараю, та гайда в дорогу!“

А що це таке значить комуну робити? питаю я у нього.

То значить, що будемо разом — працювати і рівно заробітком ділитися. Будемо жити як брати, що моє, то твоє. А потім в своє время вернете до себе“.

Думаємо ми з Дмитром й не дуже то розуміємо, маркотно нам стало, що ще по світу будемо ва-

лятись (а Кавказ далеко, Боже ти мій!), але щож нам робити? Чи в Петрограді з голоду здихати? Ще добре, що капітан трапився, а то не знати, доки ту по місті голодні волочилисяби? У капітана хата є, худоба й поле — міркуємо собі — будемо робити цю комуну, ще й грошей до дому придбаємо. От дураки ми були, дураки, шкода, що стільки світа звиділи!

Ну і поїхали ми з капітаном. Їхали-їхали, не тямлю як довго, знаю тільки що вже на світі осінь зробилася. Дорога наша була така, що не дай Господи! — бачили ми страшенну людську суматоху та мало в вагонах не подушилися. Ну і доїхали ми.

Ой пані вчителька, приїхали ми в таку країну, де тільки гори, ліси тай води. Попід горами мов ті пташата люде туляться та живуть... Бог зна, як живуть.

Ніде не видко ні піль ні ланів, як у нас на Поділлі, хоч красота там в тих високих горах, що аж наші прості, мужичі серця радувалися нею. Але красою, як знаєте, не наживешся.

Йшли ми так цими скалами та лісами щось з пів дня, аж забрили в якусь гущу страшенну та побачили серед неї невеличку собі нивку, от так з чверть десятини незалісеної землі.

Як побачив наш капітан цей шматок землі та як йойкне:

„А деж моя хата, де мої стодоли, де моє добро?

Розглянулися ми тай побачили якісь невеличкі згарища, але зараз таки присягнутиб могли, що це погорілище вже з два роки стоїть. Згодом ми і дізнались, що наш капітан був собі такий кавказький князь, що то має дві вівці та хатину, а що погорів, то знав про це ще за великої війни, а з нами тільки дурака валяв. От шибеник!

„А то злодії, а то розбишаки“ — кричить він дальше — забрали мені усе добро! (Яке тут добро, чверть десятини землі, а кругом ліс непроходимий?) спалили мою чудову дачу (а най його чорт побере!), от горе мені“ — та так заводить, якби це все правда було!

Ой як нам маркотно стало, пані вчителька, мало не плачемо! Відбилися на тисячі верств від рідної хати, а ту нічого, лиш гори, води тай ліси! Як тут нам жити? І досада нас на капітана бере і злість, але й жалко нам його, що так дуже побивається (ми ще тоді не знали, що він за птиця!) Стали ми раду радити, що нам дальше робити. Наш капітан трохи вже очуняв тай каже:

„Ну, товариші, якось воно буде (він все так говорив), возьмемося до праці, до комунального хозяйства, побудуємо разом хату, будемо рибу ловити, птицю стріляти та спільно жити. Перетріваємо якось цю розруху, а там хто його зна', що буде? Тепер роспалім ватру, з'їджмо що та ходім спати (вже вечеріло), а завтра до роботи!“

Розпалили ми з Дмитром ватру (капітан ляг на землю тай в небо дивиться), спекли троха бараболі, що по дорозі, аж соромно сказати, покрали по чужих грядках та полягали спати.

Зараз на другий день взялися ми до праці. Наш капітан постарався нам у сусідів сокири та пилу (недалечко від нас, в лісі, на такім же куску землі жили якісь Вірменці) та давай пиляти дрова на хату. Ой що то за мука була з цею хатою, а до того ще тільки картоплі та картоплі і то крадені у тих самих сусідів! Капітан то лучше собі радив: роздобув десь стрільбу та стріляв пташок, а то рибу ловив, а ми її варили, але ми з того хісна ніякого не мали, бо усе, чого сам не зїв, носив якійсь-то „баришні“, що в цих сусідів жила. Бо то бачите, від доброї їди та безробіття він знову погладшав та поповнів і залицянок йому захотілось! А ми з тої роботи та пісної картоплі почорніли гей та земля. А ще до того студінь нам почала дошкулювати, бо зробилася пізна осінь.

Ну збудували ми якусь хатчину, пожалься, Боже, та стали жити, я наймитом, а Ілько кухаром у капітана. Ну і скажіть нам, пані вчителька, чого ми такі дураки були? Але хиба то ми одні? Хиба не стала тепер ціла Україна за наймита у цих клятих московських комуністів? Ну скажіть самі?

Але побачите, що й ми прийшли по розум до голови, бо як пожили так два місяці, то вже нам терпцю нестало тай набрали такої злости до капітана, що вже дальше годі було.

У нас там в дома всяке добро у клуні позвозили, а ти сиди тут під горою, над водою та роби комуну. Ей, вилазить нам ця комуна боком!

Стали ми з Дмитром раду радити, та таке придумали: як одного вечера прийшов наш капітан до дому, та повечерявши добре хотів нам „комуну“ читати (він позбирав звідкільсь книжок, та самих комуністичних), каже до нього Дмитро (він все був відважніщий за мене):

„Ей не читайте нам господин (а я, вже не товаришу!) капітан цеї клятої комуни, бо вона нам боком лізе.

„Що“ - крикнув капітан, наче не дочуває, а Дмитро йому як відкрикне:

„Ти злодій, ти шибеник, ти нас учиш комуни, а сам цілий божий день марнуєш, до гори животом лежиш, а ми ту з голоду здихаємо!“

Тай давай ми свого капітана періщити, чуть духа з него не випустили. Ой а він проситься, та йойкає, та вже не „товарищем“ а Ільком та Дмитром називає, щоб ми тільки не вбивали його. Побили ми його здорово, порахували усі кости та ледви живому кажемо: „Господин капітан, як що ви дасте нам папері (ми бачили, що у нього були папері з печаткою нашої команди) та по двайцять рублів (у нього, злодія, були гроші) і відпустите до дому, то вам нічого не буде, а як ні, то вам загибіль.

Він зараз таки на це пристав, та написав папері, подарував по двайцять рублів (гірко ми їх заробили) та зараз таки ми в дорогу пустилися.

Ой тяжка була вона, аж в зимі ми до своїх хат добились.

Так то, пані вчителька, робив я цю нещасну комуну — кінчив своє оповідання Ілько — як би не цей шматок землі, бувби, коли ця язва до нас приближалася, в світ за очі пішов, так щож треба було для тої любої землиці остатися. Але кажу вам, якби ми так всі взялися до зайдів, що найшли до нас сараною, як то колись я тай Дмитро до капітана, то вже й сліду би з них на Україні не осталося. А не возьмемся скоро до них, не відпекаємось їх, то з кістьми заїдять нас.

Ну й набалакав вам... Та годі вже. Спокійної ночі вам, пані вчителька — іду ще в поле жати, бо ніч така ясна, що спати лягати шкода.

ОДУД.

На мистецькі теми.

Психічне розєднання Галичини і Придніпрянщини. — Мистецькі впливи придніпрянської еміґрації. — Розмальована церква в Раві Руській роботи арт.-мал. Магалевського. — Висновки.

Вередлива доля, яка пригріває одні народи і залишає безбатченками другі, в дивній історії нашого народа увесь час відігравала ролю злої мачухи. Нормальні умови національно-державново життя, в яких розгортається максимум творчих досягнень обєднаного спільним співжиттям і однаковою психікою народа — від княжих часів нам перестали бути відомі. Історії від кількох століть бажано було розсікти наше національне тіло на дві частини (а з 1917 року навіть на чотирі) і, проклавши китайський мур, підпорядкувати життя кожної відрубної частини чужинецькій волі і безоглядній чужинецькій пресії.

І чи дивно, що народ, який вікові свої змагання до фізичної єдности довів до такого степеня напруження, що кінці обох полюсів майже цілковито зійшлися, психічно розбився на дві частини: одна під варварським чоботом азіятщини знаходить виплив своєї духової енерґії головним чином в підогрітій національним романтизмом мистецькій творчости, друга — прибравши зовнішні европейські форми, йде по шляху практицизму і всебічного професіоналізму. Історичний китайський мур сприяє цьому психічному роздвоєнню, не допускаючи можливости взаємних впливів і взаємного доповнення одного одним.

Але історія любить іронію. В момент, коли китайський мур здавався особливо міцним, не даючи змоги протиснутися крізь нього навіть найтоншому нервові духової злуки, впливи ці прийшли самі собою. Бурхливі часи 1918—1919 рр. перемішали, як талію карт, людей обох сторін муру, і на час, коли цей мур повстав знову, якась частина народу з цього боку перегороди опинилася по другий бік і навпаки. Родилася своєрідна по той і цей бік китайського муру політична еміґрація—дивна своєю назвою на українській предковічній, але — словами поета — „на нашій не своїй“ землі. І почалася духова робота обєднання.

Що робиться по той бік муру — нам мало відомо. Але які великі психольоґічні впливи на галицьке життя—впливи далекосяглого значіння — мала жменька придніпрянських збігців, що жартом долі випадково опинилась на землях Галичини — те у кожного перед очима. Загальна оцінка тих впливів моглаб вже тепер служити прецікавою темою для окремої історичної розвідки. Але вона ще чекає на свого дослідника, і ми тільки побіжно торкаємося її, маючи значно коротше завдання.

Справді, всього тільки кілька літ спільного співжиття і спорадичної праці окремих представників наддніпрянської еміґрації на галицькому ґрунті — і ми бачимо засипаною ту прірву, яка повстала в історичному процесі нашого відокремленого національного життя. Вирвемо із за галицької картини лише кілька окремих фактів — і вже їх буде досить для відповідних висновків.

Появляється у Львові Ол. Загаров — рядовий артист української сцени, правда, із плеяди помітніших, і робить цілий переворот в галицькому театрі. Серед фальшу і невибачливого сценічного ремісництва прокладає він шлях до справжньої в европейському розумінні театральної штуки, записуючи своє імя великими буквами в історії галицького театру.

Виринає на обрії Василь Авраменко і своїм стихійним, хай технічно необґрунтованим, але чуттєво оправданим захопленням красою нашого народнього танцю будить замилування і нечуваний інтерес до рідної хореоґрафії.

Український Наддніпрянський Хор теплотою і щирістю своїх музикальних креацій промовляє до найглибших закутин нашого чуття і кладе край бездушній бундючности або патріотичному сентименталізмові галицьких хорів, навертаючи їх до дивної краси народнього українського співу.

Блискавично, яскравим метеором вривається П. Ковжун і кладе початок справжнього ґрафічного мистецтва, розчищуючи місце для розвитку талантів Р. Лісовського і Бутовича і викликаючи до життя новітню галицьку ґрафічну творчість.

Гурток діячів українського мистецтва в особах П. Холодного і товаришів вносить свіжий подув вітру в застоялу атмосферу галицького малярства і вкупі з галицькими майстрами пензля виходить на широку европейську арену, викликаючи заслужене признання чужинецького артистичного світу.

Ми моглиб ще довго наводити імена, більші і менші, помітніші і менш помітні, але справа не в них. Справа в тому, що кожний на свойому місці, в межах своєї ділянки праці, вносить якусь свіжу струю, голосить здоровий заклик до творчости, розгойдуючи застоялі води і пробуджуючи з летарґії приспані сили. І в цьому заслуга еміґрації.

Процес творчого еміґрантського впливу на Галичину ще не закінчений. Він ще в тій стадії, коли цілий ряд мистців у повні сил віддає увесь свій запал і ввесь свій хист роботі. Але й тепер вже, підсумувавши зроблене, можна ствердити, що та робота кольосальна.

Минуть роки, посіяне еміґрацією зерно пустить своє коріння в галицькому ґрунті— і якими цінними перлинами будуть виглядати ті історичні памятки занесеної з берегів Дніпра творчости, що, розкидавшись по ріжним місцям Галицької Землі в виді розмальованих церков, образів, портретів, друкованих літературних творів і т. п., весь час служитимуть документальним доказом живого звязку обох розрізнених частин нашої нації.

На одній з таких памяток — на декоративно розмальованій церкві в Раві Руській — ми хочемо трохи довше затриматися, посвятивши їй решту своїх рядків.

Представників монументального малярського мистецтва, зосібна малярства церковного, як по цей, так і по той бік Збруча, ми знаходимо небагато. Із занесених на Галицьку Землю майстрів цього типу ми бачимо майже одиноку постать арт.-маляра Ю. Магалевського, роботі якого і належить удекорування цієї церкви.

Церковне малярство по самій природі своїй вимагає такої гармонії фарб і такого вмілого пристосування композиції до архітентурних даних будови, які б викликали спокійний молитовний настрій, не відволікаючи уваги диспропорціональністю розміщень або надмірною крикливістю тонів. Мало цього. Декоративне малярство мусить також знищити враження ваги будови й обмеженности простору, заключеного в мурах. І майстра, який не зражується ремісничим меркантилізмом, а переслідує чисто мистецькі цілі, ці вимоги завжди лежать в основі його артистичних завдань — і з цими вимогами в згаданій церкві арт.-маляр Магалевський справився дуже щасливо. Маючи мало вигідних даних в архітектурній комплікації старої, невідповідної будови церкви, артист спромігся створити те, що, переживши його, довго ще будитиме в душах нових поколінь почуття краси і естетичного задоволення.

Можна не згожуватися з артистом в деяких подробицях його замислу й виконання, можна критикувати поодинокі мотиви його роботи, але цілість її залишає враження глибоко продуманого й відчутого і говорить лише про вищі мистецькі його аспірації.

Удекоровання згаданої церкви, в цілости витримано в національному характері, справляє сильне враження. Це враження значно збільшується, коли ми дамо собі труду перейти від церкви пару десятків кроків і оглянемо малярське удекоровання польського костела, виконане польським малярем того самого літа, коли розмальовувалася церква. Який разячий і убійчий контраст! Тут ви не знайдете ніякого мистецтва: натуралістично вимальовані ґірлянди квітів, купидони серед них, дешеві, ремісничо виписані мушлі — і все. Не завдав собі труду маляр хоча б сям-там протягнути — не кажемо вже—стильовий національний (чи у Поляків є взагалі такий?), але хоч якийбудь орнамент, нема образів, відсутня всяка скількибудь творча композиція. Шабльоново, ремісницьки. Стоїш і не знаєш, де ти: в дешевому готелі, в реставрації, на двірці, чи в кіні. А скільки вигідних, багато освітлених площин давала в розпорядимість маляря висока, гарна, добре скомпонована будова костела! І це малював не покойовий маляр. Це декорував професор якоїсь мистецької польської школи у Львові.

Чи дивно після цього, що нашому артистові - маляреві, який ще не докінчив своєї роботи в церкві, довівши її ледви до половини, довелося не раз чути від місцевих інтеліґентних Поляків вислови признання і подиву на адресу його особисту і української наддніпрянської мистецької еміґрації взагалі? І чи дивно, що ця мистецька еміґрація, перетерпіваючи багато чорних днів на вигнанні, залишає по собі сліди, які ніколи не затруться в історії нашого поступу. Треба тільки дбати про те, щоби цих слідів наддніпрянська еміґрація залишила як найбільше.

Підсумовуючи наші враження від оглядин декорації названої церкви, не можемо не приписати великої заслуги її парохові о. Твердохлібові і місцевому громадянству що доручили справу декорації церкви не богомазам, а справжньому артистові.

НОВІ КНИЖКИ.

Халіда Едіб: **„В ОГНІ“.** *Повість з турецької визвольної війни. Переклав Василь Софронів. Львів 1927. Накладом „Червоної Калини“ стор. 234, Ціна 4·50 зол.* — Після світової війни а зглядно в часі війни появилося кілька творів красного письменства в ріжних літературах, які за одним махом стали голосними і зробили авторів славними в цілім культурнім світі. Такими творами є — наприклад — *„Огонь“* Барбюсса, *„Vae victis“* А. Віванті і висше згадана повість турецької письменниці Халіди Едіб. На жаль, книжка Барбюсса не перекладена на нашу мову, тому з великим вдоволенням треба повитати переклад повісти славної турецької письменниці. Мені особисто повість „В огні“ навіть більше подобалася ніж твір Барбюсса, а се тому, що з повісти Едіб бє ентузіязм, запал для святої справи — визволення вітчини і змиття з неї пятна неволі і ганьби. Подібна є форма обох повістей, бо і твір Барбюсса і повість Халіди Едіб є писані в формі спогадів. Повість *„В огні“* — се спогади Пежамія — старшини нової турецької армії, бувшого урядовця міністерства в Царгороді. Сам він лежить у лічниці, у бою стратив обі ноги, а кромі сего за кілька днів мають витягати йому кулю з мозгу. Перед війною і по світовій війні жив він зовсім спокійно та відносини так змінилися з кінцем війни, що Анґлійці почали господарити в Царгороді як у себе в дома. Серед Турків повстав заколот. Одна партія — падишаха — прохала в Анґлійців милосердя, кланялася всіляким місіям, платила анґлійським кореспондентам грубі гроші, щоби вони лише написали в своїх ґазетах, що вони добродушні Турки, а цілу біду спричинили молодотурки. Та і ся друга партія — молодотурки — не знає що робити. Тимчасом зі сторони ворогів спадає удар за ударом, Греки заняли Смирну... а під Царгород підїхала антантська ескадра воєнних кораблів. — Аж у Царгород втікає зі Смирни одна жінка — Айша — своячка Пежамія. Її мужа і 5-літного сина вбили Греки в Смирні. Вона не попадає в розпуку, бо знає, що се не богато поможе, її цілу захоплює думка пімсти на ворогах. — Її поява, поява жінки, безборонної, раненої, якій убито мужа і дитину, яка мусіла втікати перед роззухваленими наїздниками — протверезила молодотурків. — В Анатолії появились партизани, які почали боротьбу з наїздниками. Старшини — молоді люди— студенти — втікають з Царгороду на той бік „до своїх“, до сих, які вже вступили на шлях, вказаний Айшою: через вільну Смирну молода турецька революційна армія понесе прапор свободи. І сама Айша втікає до партизан, перебивається через ворожі сторожі та загріває своїх, щоби витревали на кровавім шляху. За плечима партизанів орґанізується нова армія Кемаля Паші, а партизанка перемінюється в правильну війну. Турки йдуть вперід, а Айша несе поміч раненим як сестра милосердя. З Царгороду втекли разом з Айшою Пежамі і старшина Ісхан, який залюблюється в Айшу. Та в Айші лиш одна думка: Смирна і вороги. Ісхан — вояк з крови і кости, чоловік чину — подобається Айші і вона годиться стати його жінкою, але аж у вільній Смирні. Рішаючий бій під Сікаріє робить Ісхана очайдушним, він хоче як найскорше дістатися до Смирни, щоби стати гідним Айші. Він гине в бою. Коли Айша довідалася про се нещастя, йде на поле бою нести поміч, але сама паде також. Пежамі похоронив їх обоє разом. Сам іде на фронт, там тратить обі ноги, одержує тяжку рану в голову і при операції вмирає. — Основою до сеї повісти стали особисті переживання, славної турецької письменниці Халіди Едіб, жінки славного математика Ссаліг Секі бея. За пламенні промови проти Анґлійців була вона засуджена на смерть, однак втікла до Анатолії і тоді прислужилася дуже в орґанізації армії Кемаля Паші. Відтак пішла на фронт і дослужилася авансу на старшого стрільця. По рішаючім бою під Сікаріє одержала відпустку і в часі відпустки написала в Анґорі повість *„В огні“*. Запал авторки, її завзяття і неустрашимість переносилися і на військо, так що Турки слушно називають Халіду „анатолійською Іванною д' Арк“. Повість *„В огні“* читається з такою увагою і з таким захопленням, що читач і не опамятається, коли опинився вже на послідній стороні. Такі сцени, як присяга старшин, сповідь любови Ісхана, листи Айші—могла написати лише жінка — велика патріотка і учасниця сих великих подій. — Видавництву „Червона Калина“ можна лише подякувати, що дало в руки українського читача так гарну повість. — *Др. М-к.*

Х. Лебідь-Юрчик: **БЮДЖЕТОВЕ ПРАВО.** Львів 1927. З великою радістю витаємо працю „Бюджетове право“ Х. Лебідь-Юрчика, б. приват-доцента фінансового права Камянецького Українського Університету. З огляду на те, що бюджетова справа була в усіх державах знаряддям політичної боротьби між народнім представництвом і виконавчою владою й що коло бюджету твориться рух культурного та політичного життя, вважаємо появу праці Лебідь-Юрчика надзвичайно своєчасним і цінним вкладом у нашу публично-правну й фінансову літературу. Праця складається з таких частин: 1) теорія й практика бюджетової справи найголовніщих держав Европи й Америки, 2) бюджетової справи Української Держави, 3) пояснень до бюджету України на 1918 рік і 4) самого бюджету. Теоретична частина дає досить повний образ бюджетового права взагалі й порівнання діючих норм його в ріжних державах, а практична частина показує в численних прикладах застосування бюджетового права в житті. Докладне теоретичне та практичне знайомство автора з предметом, строго науковий метод і освітлення окремих питань через порівнання діючого бюджетового права ріжних держав надають праці особливу наукову вартість. Не зважаючи на складний науковий матеріял і заховання наукового стилю праці, книжка написана остільки ясно й популярно, що є приступною для кожного пересічного інтеліґента. В полученні науковости й приступности книжки для широкої читаючої інтеліґенції полягає надзвичайна цінність її. Автор показує, як треба писати наукові книжки, щоби, не позбавляючи їх наукової вартости, зробити приступними для маси читаючої інтеліґенції. Бюджетова справа Української Держави складається з формального права й докладних пояснень і фактів, як творився перший бюджет України на 1918 рік за часів Центральної Ради й Гетьманату, через що пояснення набирають історичної ваги. Самий бюджет, ніде ненадрукований до цього часу, є неоцінимої ваги історичним документом нашої державности. Треба тільки дивуватись, що в часи упертої й горячої боротьби за нашу державність ні уряд, ні жадна політична партія не подумала про надрукування й оголошення бюджету, який документно свідчить про фінансові сили й далекосяглі можливости нашої Батьківщини. Отже великою заслугою Лебідь Юрчика є, що він заховав один з небагатьох примірників бюджету й надрукував його дуже влучно разом зі своєю працею про бюджетове право. — Пояснення Лебідь-Юрчика до бюджету з огляду на те, що він був головою фінансової комісії й невідмінним членом бюджетової комісії, себ-то безпосередньо працював над уложенням бюджету, мають велику історичну вагу й показують, які вади й вартости мали окремі галузі нашого фінансового господарства й державного управління. Але не тільки в цьому сила й значіння пояснень. Найважніщою

з нашого погляду справою є сухий та безсторонний цифровий матеріял. Він красномовно свідчить, що за часів гетьманського уряду, який з поглядів української демократії кваліфікувався як антинаціональний та антидержавний, зроблено ґіґантичні кроки до економічного відродження краю, до розвитку національної освіти, культури й державности. Наприклад з кошторису міністерства освіти видані сотні міліонів карбованців на переведення низчої, середньої та вищої освіти. А саме відкрита Київська Академія Наук, Київський Український Університет, Камянецький Університет, Київська Академія Мистецтв, Національна Бібліотека, Державний Драматичний Театр, 130 середніх загально-освітних і професійних шкіл, орґанізована освіта вже з 1918 році в 24.000 комплектах шкіл. За часів же Центральної Ради, яка функціонувала довше ніж гетьманський уряд, майже не було поважніщих досягнень ні в одній ділянці економічного, національного й державного життя. Пояснення до окремих цифрових позицій бюджету, здавалосяби сухі й не цікаві, відкривають і малюють значну частину державного управління за часів Центральної Ради і Гетьманату. *Критик.*

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДО!

Лунає надійна пісня Воскресення. Серед розбудженої природи гомінко роздається голос великодних дзвонів а збірні майдани виповнюються бадьорим звуком хороводу. Незабуті спогади витискають на лицях веселість. — В таку хвилю ніщо не повинно трівожити традиційного вдовілля викликаного Великим Днем. — Зріст власної сили й дужости повинен би викликати радість в синів українського народу. — А чи є вже сила в українського народу? — Вона обновляється і твориться. Творить ту громадянську силу

„РІДНА ШКОЛА“

ця робітня, що на службі українського народу виховує збірними зусиллями українську молодь, найбільшу цінність нації. Як рідна мати серед найтящого лихоліття виховує ту молодь, у здібности до чину, сталить у ньої сильну волю, щоб спричинити можність

уладити життя народу по своїй подобі і своїй потребі.

Велике це завдання і важке. Але „Рідна Школа“ його не злякається і виповнить на славу великого народа, якщо відчує за собою теплу руку українського загалу. — Тому нехай дні Воскресення стануть всенароднім святом „Рідної Школи“ та великої ідеї, яку вона в собі носить. Нехай у ці дні по всенародній постанові обєднаються всі Українці у спільному змаганні: повести всенародню жертвенність на потреби „Рідної Школи“. — Памятаймо, що не даючи селянам і робітникам можности вчитися в рідній школі — відбирається їм одночасно змогу здобути знання і освіту.

Числом та обильністю датків на „писанку“ для „Рідної Школи“ докажім нашу живучість, свідомість і карність. — **Головна Управа „Рідної Школи“**: *І. Чапельський, вр.* голова; *А. Зелений, вр.* секретар.

ГАЛАКТІОН ЧІПКА.

„Кооператива“.

Моє село на горбі. Видно з нього на дві милі довкола, а коли вилізти на дзвіницю то й Броди як на долоні. На долоні — не на долоні, а всеж таки і млин паровий і горальню і костел видно. А в ясний день то й церковця майорить.

Але помилявсяб той, хто думавби, що положення села навчило людей у ньому дивитися далі, як до границі піль і думати більше як баба Юстина (вона мешкає на краю села, має сімдесять із чимсь та все ще вірить, що Рудольф, цісаря син, живе і що блискавки св. Михайло „палашом робить“.)

Часописів ніхто не виписує, читальні нема, тому й вістці якій-небудь у село трудніще дістатися, як міністрови до криміналу.

А всеж таки час до часу щось дісталося: то війна з Прусом то смерть цісаревої, то війна з Поляками.

Останніми часами не було нічого цікавого, то й не диво що справа кооперації розколихала баюру нашого села.

Новий панотець, що недавно в нас настав (в другім селі, але до нас доїзджає), сказав на проповіди, щоби люде кооперативу закладали.

— Що воно таке, куме Василю? — питався сусід сусіда.

— Ніби що?

— Та кооператива.

— Хіба ви в церкві спали нині!? Отець духовий на проповіди викладав усе як на лопаті.

— Таки, що правда, трохи мене сон морив, але спати я не спав, тільки не дочув добре...

— Не знаю, як вам то виложити, але воно щось ніби таке як склеп.

— А Мордко?

— Мордко... Мордко собі екстра, а ми собі екстра.

— Ігі! Деж ми з жидом виграємо.

— Тай мені видиться, що ні...

А в другому гурті:

— Я таки своє кажу: Хлоп до плуга то але, до коси, до ціпа, але до склепу — не втне.

— А я міркую, що нам із Мордком добре. Він і поборгує і танше дасть... В других селах є ті якісь кооперативи, але все за гроші, Правда, ліпший — кажуть — крам, але Бог його знає.

— Де ліпший! Скажіть самі, хто нині потрафить зпід землі добути? — Жид! хто рахунок виведе? — Жид! хто на малім пристане? — Жид!

Клекотіло село, клекотіло день чи два, чи навіть і три, а далі перестало, мов води в рот...

Кооперативи не заложили, хоч по других селах давно були і хоч моє село на горбі, так що далеко на вкруги видно...

Але ні, неправду кажу, кооператива таки повстала, хоч може й не зовсім така, як по других селах.

Як звичайно так і тут, привід до кооперативи дали молоді люде. В старих часто ні охоти, ні сили, ні прикмет, то вони й позаду приостаються. Спереду йде молодше покоління, як і повинно бути і як у кожному народі буває.

Отже кажу: привід до кооперативи дали молоді. Дала його Гасюкова Настя, дівка молода і гарна. Не так тим гарна, що молода та здорова, а тим, що одиначка в батьків та з пятнайцятьма морґами приданого.

Хлопці на її обійстя, як чмелі на ранну гречку: Гудуть та одні другим перебивають. Кождий радби за зятя до старого Гасюка, кождому всміхається богацтво та достаток, хоч може не всміхається Настя.

Вона тільки як та пава ходить та дукачами побрязкує, на хлопців дур наводить... Ніхто не знає, на кого вона мітить, кому думає хустину дати.

Але Семко Зарічний, що за старшого стрільця при обозі за України служив, недурно ніс довгий мав. Понюхав він, куди дівка гне і другим розказав.

— Хлопці — каже раз, як коні повели на ніч — до Насті з Ковбаньки парубок внадився.

— Звідки? З Ковбаньки?! А котрий?

— Котрий!! От-того мазурського зайди син Валько — закляли гуртом аж трава похилася.

А Семко далі:

— Требаб йому научку дати, відвічити до наших дівчат стежку протоптувати.

— Ой Семку, як то Валько, то вважай, бо сильний як медвідь.

— Думаєш, боюся його?! Не таких видів! — відповів Семко, але ні він сам ні другі в те не вірили. Инша річ сказати, а инша вірити.

Парубки на часинку стихли, кождий у себе поринув. Чути було як недалека річка з берегами обгризається.

Семко скрутив помало папіроску, закурив від вогнища і пустив димок, в пітьму ночі. Думка про Настю, а ще більш про Валька не покидала його.

...„Що з ним робити, з тим зайдою проклятим?! Самому перестріти його денебудь — ні в гадці. Набє... Але й дарувати того не можна. Нехай і не мені Настя дістанеться, так бодай котромусь із нашого села... А вже хочби й з чужого, то бодай свій, щоби був такий маєток — і то чужому!“...

— Знаєте хлопці що — почав по довгій мовчанці, — зробім ми „кооперативу“!

— Що? Яку кооперативу? Що ти Семку таке вигадав?

— Кооперативу!! Таку, як панотець на проповіди казав: Один чоловік мало що вдіє, але як разом возьметеся, то богато можете зробити. Заложім кооперативу і так сказать кооперативно набиймо Валька

Парубків не треба було довго переконувати. Валько моцний, але, їх богато, Настя на них не дивиться, але шкода пятьнайцять морґів.

Сказали — зробили. Повстала кооператива, хоч і без статутів але робота була поділена як слід: той під плотом, тамтой у рові, один за вуглом хати, другий коло воріт.

Ще тільки малий Панько збігав до Мордка за горівкою і діло готове.

— — — — — — — — —

Спить село. Спить і Гасюкова хата. Тільки соловії по садках виляскують на випередки і місяць ізза ліса око виставив.

Краєм села крадуться якісь тіни. То пристануть, пошепчуть хвильку, то знову біжать хильцем. А кожда тінь з буком у руках.

Від Гасюкової хати відірвалась якась постать і прямувала до воріт. Ізза вугла хати висунулась друга і назирцем за першою.

Перша пройшла подвіря, перестрибнула перелаз і попід пліт пасіки прямувала на поля, в сторону Ковбаньки.

Валько!...

За нею тихо як сон посунула друга, далі третя, четверта і пята.

Це новозаснована „кооператива“.

За селом був маленький ставочок і на ньому гребля. Дуже то добрий стратеґічний пункт для такого рода баталій. Туди йшла дорога в Ковбаньку, туди зміряв і Валько

Посвистував собі ідучи, соловіїв передражнюючи та хлопцям ще більшої злости додаючи.

Ось він на греблі.

Ізза куща тернини вискочив проти нього шестий „кооператор“.

Це Семко Зарічний.

— Стій! Хто йде? закликав по військовому.

— А тобі що до того?

— Клич?

— Що клич? — здивувався Валько і посунув просто на Семена.

Але в тій же хвилі затупотіли за ним чиїсь кроки і Валько вже не мав часу оглянутись. Посипались на нього удари як град.

Це „кооператори“ почали свою діяльність.

Рванувся Валько наперед, а Семен його дручком між очі. Видержав твердий мазурський лоб, хоч свічки в очах засяли. Валько одним скоком був біля Семена і за хвилю той лежав уже під ним. Круто прийшлосьби відважному Семенови, як би не кооператива. Попали вони знову неприятеля і взявши його в пять вогнів відібрали надію на побіду. Щераз пробував Валько зробити пролом і ратуватися втечею, але Семен прочунявши, вчепився йому за ноги і спутав рухи. Не встоявся проти переваги противника. Як підтятий дубчак повалився на землю і вже байдуже приймав решту доказів свого безсилля.

— В воду його, щоб не прикидався. Розгойдали за голову і ноги та шелепнули ним далеко від берега.

А Валько таки здається трохи прикидався, бо зараз же прочуняв і почав кричати ратунку.

Кооператори димом здиміли та городами, та перелазами дісталися знову на давне своє місце, мов би вони ніколи нічого...

— — — — — — — — —

Довго жандармерія шниряла по селі, довго допитувала та вітрила, але нічого не вивідала. „Кооператори“ тримали язик за зубами, то й ні наказний війт ні писар нічого не підозрівали. Правда, стратив один з хлопців два зуби при допитах, а другому око ще до нині підбите від переслухання, але тайна остала тайною.

Одно тільки знали всі в селі: Валька набила „Кооператива“.

— — — — — — — — —

Вірю, що недалекий той час, коли в моїм селі повстане вже правдива кооператива. Адже нераз і не два чув я між людьми розговір:

Що не кажіть, а таки, як народ возьметься разом до чогось, то неодно можна зробити.

Колиж хто сумнівається то йому зараз як доказ:

— А Мазурів Валько що?!

Др. Ев. Гр.

Перемиські церкви — колись і тепер.

Бідний і скромний теперішний український Перемишль. Одним одна церква в середмістю — це українська катедра, крім цього кілька домів, впрочім доволі гарних, українських інституцій і більш нічого, що свідчилоби про український характер міста і говорило-би чужинцям, що Українці як уже не головний, то принайменче оден із важніщих власників колишнього могутнього столичного города українських князів 11—14 століття.

Некращі відносини в національному відношенні і на передмістях Перемишля. Тут, хоч ще багато нашого населення, головно на Болонню, але міщанства, зовсім свідомого й сильного економічно зовсім небогато. Про нашу вбогість на перемиських окраїнах свідчить і те, що крім Болоння ніде нема навіть маленької церковці, а найбільш вражає це на Засяннію, так дуже спольонізованім за останні десятки років.

Багато причин склалося на цей невідрадний стан нашого національного посідання в Перемишлі. Перш усього сумні історичні події, які довели до того, що від 1340 р. втратили ми свою державу й підпали під владу чужинців та мусіли зносити під нею важкий національно-релігійний гніт, при чому зміна займанницької держави в 1772 році не принесла нам повноти справжнього вільного життя. Далі, у нас від перших починів нашого історичного життя не було людей, дбайливих про розвиток культурних придбань у кожній ділянці. У нас до рідких виїмків належали такі володарі — державники й разом культурні діячі, як князь Ярослав Мудрий або гетьман Мазепа чи церковні достойники, як київський митрополит Могила або хочби перемиський епископ Снігурський чи до певного ступня теперішній Митрополит А. Шептицький. Ми не дбали так, як приміром Поляки про те, щоби залишати трівкі сліди своєї праці для нащадків, не любили величности й виставности будівель чи храмів і тому до наших часів так мало задержалося історичних памяток, яких у Перемишлі з княжих часів нема зовсім нічого. Ми не любили навіть шанувати й зберігати тих памяток і ця наша байдужність та недбайливість є найважніщою причиною нашого незавидного положення.

Брак українських церков по наших містах спричинює нам страшні наслідки з національного боку, бо церкви це справжні національні твердині, це осередки й засоби придержування широких верств нашого народу при рідній вірі й національности.

Історія перемиських церков дуже цікава й повчаюча, вона дуже характеристична для українсько-польських відносин і для пізнання нашого орґанізаційного хисту та відпорности проти ворожих наступів.

На самому вступі треба зазначити, що в Перемишлі було в ріжних часах 28 церков, із яких до наших часів збереглося тільки 2: одна в центрі й одна на передмістю. Ще в 1761 р. було в нас 8 церков, а це були вже часи упадку. Ця статистика справді страшна: вона вказує на жахливий упадок, на втрату нашого стану посідання й капітуляцію перед насильством.

Огляд наших церков зачинаємо від катедри. Найдавніща укр. катедра стояла серед замку українських князів, а збудував її князь Володар у 1119 році. При катедрі мешкали також перші наші епископи, а під церквою були підземні гроби, що в них хоронено князів і епископів. Як виглядала ця катедральна церква, зовсім не знаємо, а що до місця, то стояла вона там, де і княжий замок, вище від пізнішого замку, де тепер стоять три хрести.

Як довго була в нас укр. держава, ніхто не зачіпав наших церков, яких було багато по цілому місті. Аж як Польща захопила Галичину в 1340 році, справа змінилася на нашу шкоду. Найперше відібрали нам латинники деревляну церкву св. Петра, що стояла в осередку міста, недалеко від місця, де є тепер костел Єзуїтів. Це зробив перший латинський біскуп у Перемишлі, Ервін Мора. В рік перед цим збудували свій костел Францішкане і то на сором та на ганьбу нашу завдяки підлости й нікчемности нашого „землячка“. Ще в 13. віці 2 францішканські монахи зайшли до Українця-коваля Андрія Серена, що прийняв їх гостинно до своєї хати. Хитрі латинники так опутали нашого чоловіка, що він перейшов на латинство й записав їм свою каменицю з огородом. І на місці цеї камениці збудували Францішкане свій костел.

Як бачимо, латинники відразу почали в нас примінювати свою політику нетерпимости, ненависти та відбирання нашого добра. Одначе одною церкою не вдоволилися і в 1412 р. відбирають нам катедру на замку. Це зробив Володислав Ягайло, з нагоди уродин свого сина. Саме приїхавши до Перемишля, одержав вістку про уродини сина і „з вдячности для Бога“ подарував православну катедр. церкву латинникам. Перш усього латинники повикидали з підземних крипт домовини українських князів і епископів, а потім наново освятили катедру й почали в ній відправляти. В заграбленій від нас катедрі сиділи латинники до 1460 р., коли то розібрали її й збудували собі нову катедру на теперішнім місці, вживши до будови солідного каміння укр. катедри, при чому возили його до Сяну й обливали, щоби обмити з нього „схизматицьку заразу“.

Українці залишилися без катедри й пішли на село, до Вовча, де була Успенська церква ОО. Василіян, що служила за катедральну церкву й осідок укр. епископів впродовж цілих сто літ. Аж на початку 16 століття побудовано невеличку деревляну катедру недалеко теперішньої „площі на брамі“, але вона погоріла в 1532 р. Тоді знайшовся оден ідейний жертводавець-патріот багатий міщанин-коваль Косма Кузьмич, що за власні гроші купив площу і в 1570 р. вимурував нову катедру на Владичу за теперішньою вежею з годинником, де є будинок прив. учит. семинарії. Ця катедра простояла повних 200 літ, після чого епископ Атаназій Шептицький почав збирати фонди на будову нової катедри. Дивним чином почали будову з „кінця“ і в 1777 р. виставлено високу квадратову вежу з годинником, що залишилася ще й досі, тільки дещо змінена після пожару. Тимчасом приготовлювано матеріяли під будову самої катедри, на котру епископ Рилло випросив від цісаревої Марії Тереси 40.000 ринських і 1779 р. казав розібрати стару катедру. Тоді знов перенеслася катедра в комірне до монастирської церкви св. Тройці, що стояла на розі теперішньої Баштової і Добромильської вулиці. Настав новий цісар Йосиф II., що покасував багато монастирів і церков, головно деревляних, на чому особливо Українці дуже потерпіли. Він не казав виплачувати 40.000 золотих на будову нової катедри, але запропонував вибрати на катедру один із скасованих костелів польських монахів: Єзуїтський, Домініканів або Кармелітів. Українці вибрали костел Кармелітів з огляду на його гарне положення, по чім сконфіскував цісар увесь готовий уже матеріял на будову нової катедри. Там міститься укр. катедра й досі. Українці добудували дзвінницю, додали високу баню, гарний іконостас, нові престоли й мальовила та позолочення, збудували бічну каплицю св. Миколая, одним словом відновили будівлю й примінили її до потреб нашого обряду. Посвячення відновленої катедри відбулося в 1786 р.

Крім згаданих уже 3 церков у середмістю була ще одна: найдавніща перемиська церква в ринку, яку одначе 1534 р. насильно відібрали нам Домінікане. Це третя церква, загарбана латинниками. Стояла вона там, де тепер є окружний суд, а площу цю викупив потім славний епископ Снігурський.

В найблищих від центру дільницях міста були також українські церкви. Ось на т. зв. Підгірю (від теперішньої Щитової до Татарської вулиці) стояла цминтарна деревляна церква св. Николая, що згоріла в 1759 р. і на її місці збудовано нову, але за Австрії розібрано її й продано в 1786 р., а ікону св. Николая перенесено до катедри. Знова на Підзамчу стояла деревляна церква св. Михаїла Архистратига, але в 1671 р. її розібрано. Згадану вище Троїцьку церку з монастирем ОО. Василіян на розі Добромильської вулиці й Баштової закрила Австрія в 1786 році.

На передмістях, які не були обняті мурами міста, панував український елемент без застереження аж до другої половини 19 століття, від коли то Поляки повели систематичну польонізаційну роботу, підчас того, як ми мовчки на це дивилися.

Від площі „на брамі“ йдемо на схід. При старім львівськім шляху, а теперішній вулиці Конарського, стояла парохіяльна деревляна церква Благовіщення Пресв. Богородиці на давньому кладовищі, від котрої ціле передмістя називано загально Благовіщенським. І цю церкву закрила Австрія, а тепер на цій площі дають представлення цирки й усякі мандрівні буди.

На передмістю „Гарбарі“ (вулиці Коперника й Чарнецького) було аж три українські церкви. Найперше парохіяльна деревляна церква св. Івана, що стояла вже в 16 століттю, а в 1786 р. Австрія закрила її. Крім неї була тут ще монастирська церква Преображення Ісуса Христа і для неї князь Лев надав у 1291 р. село Страшевичі. Третя гарбарська церква згоріла в 1748 р.

Над Сяном (з правого боку) стояло дві церкви: одна св. Іллі, а друга церква Різдва Ісуса Христа. Тепер навіть не знаємо, де вони стояли.

Засяння це передмістя, де польонізація зробила тепер найбільші поступи і де наше міщанство майже пропало і то в останніх десятках 19 століття. Це страшне каригідне недбальство наших церковних кругів, що покинули Засяння зовсім без опіки. Від кількох літ є там маленька капличка ОО. Василіян, що мають уже й площу під церков і забираються до будови, але власне тепер львівське воєвідство відкинуло пляни будови, бо, очевидна річ, декому дуже не хочеться, щоби на Засянню була укр. церква.

В старовину було на Засянню аж три церкви. Перша — це деревляна церква Собора Пресвятої Богородиці, збудована 1612 р. при угорськім тракті (тепер Ґрунвальдська вул.), яку також Австрія закрила, а площу передала на власність латинській капітулі. При ярославській дорозі з лівого боку на горбку стояла церква, звана Казанівською, а на розі теперішніх вулиць 3-ого мая і Красінського стояла Богоявленська церква на кладовищі. Її теж закрила Австрія.

У підрахунку бачимо: 4 церкви загарбали нам латинники, 7 церков скасувала Австрія, про инші навіть не маємо певних вісток. А впродовж цілого 19 століття навіть не бачимо спроби побудувати бодай одну з втрачених церков. Значить, наше власне недбальство є все таки найважніщою причиною нашого невідрадного національного положення.

Один із церковних істориків закінчує огляд історії перемиських церков ось якими словами: „25 церков, 3 монастирі, 2 шпиталі, 4 брацтва з цілим їх майном загибли в Перемишлі. Так дбали Українці о славу Божу і о себе!“

Справедливий це докір для тодішніх і для сучасних наших церковних і громадянських діячів. Як була в нас своя власна держава, дбали про розвиток і величність наших церков укр. князі, бояре й ідейні міщане. Ці останні боронили нашу віру підчас страшних переслідувань релігійно-політичних в XVI—XVIII. століттях. В порівнанні з цими ідейними людьми не зробили наші люди в нових часах, порівнюючи з попередніми значно лекших (за Австрії), майже нічого.

Великдень — рокове свято радости й торжества світла над тьмою. А в княжому городі, в Перемишлі, сум і мовчанка, бо мовчать українські дзвони, бо нема наших церков які пропали через байдужність самих Українців!

Остап Луцький.

Ратуйте село!

(Дорогова данина і оплати за вїзд до міст та постій на міських торговицях).

І нас відривають і ми самі відриваємо себе від глибших хвиль живого буденного життя, які в кожнім випадку узалежнюють долю міліонів нашого народу.

Це з усіх боків дуже небажане і навіть небезпечне.

Щоби зарадити лихови звертаю увагу усіх орґанізаторів нашого народнього життя покищо тільки на дві справи.

І.) Усі знаємо, що наші передвоєнні дуже добрі дороги й мости пропали. Вони чимраз більше прибирають характер знаних у світі „польських“ доріг та мостів. З великою шкодою для культури наших сіл з року на рік тяще заїхати зі світа в село і виїхати з села в живий світ. Це дуже прикро відбивається на господарстві наших хліборобів, а вони творять девять десятих цілого нашого народу.

Що-ж робить із цим лихом влада?

Будучи заінтересованою в добрих дорогах з огляду на торговлю і військо, влада бажає мати добрі дороги й мости. Однак стягаючи дуже

значні державні податки, які в порівнанню з передвоєнними тепер сім разів більше обтяжують наші села, влада не хоче дати майже нічого на дороги й мости. Вона бажає собі, щоби само населення про це подбало. Тому й уповажнила ця влада повітові ради самоурядування накладати на людність кожного повіту окрему дорогову данину. Повітові ради ухвалюють висоту данини, воєвідська влада затверджує ці ухвали. Міністерство внутрішних справ запорядило обіжником з 13. грудня 1925 р., що воєводи можуть затверджувати статут цеї данини тоді, коли повітові ради розложать її так, що хліборобське населення платить на неї найбільше 50 відсотків свого земельного (грунтового) податку, власники міських недвижимостей найвище 50 відсотків свойого податку від недвижимостей, а купці найвище 15 відсотків від податку за патенти. З огляду на справді дуже злий стан доріг та мостів повітові ради з правила використовують щорічно найвищі дозволені межі додатків до державних податків на річ цеї дуже прикрої дорогової данини.

„На око" здавалосяб, що село й місто обтяжено досить рівномірно цею даниною. На ділі — так не є. З огляду на це, що підставовий державний земельний податок дає державі кругло 64 міліони злотих річно, податок від міських недвижимостей тілько 35 міліонів злотих, а патенти лиш 26 міліонів злотих річно, *хлібороби платять щорічно на дорогову данину кругло 32 міліони злотих, а міста* (від недвижимостей і патентів) *тілько кругло 21 міліонів злотих!* З огляду на непорадність селян і велику зарадність міського населення цей стосунок в практиці виходить ще значно гірше для села.

Не кінець на тім! Міста зуміли і в цій справі так пильно дбати про свій інерес, що *Міністр. Внутр. Справ дозволило своїм обіжником з 19 лютого 1927 року піднести ставку на дорогову данину з 50 на 75 відсотків від земельного податку, не змінюючи давних границь для міських недвижимостей і патентів!* Таким чином пересунено тягар цеї данини ще більше на село! Воно малоби зложити не 32 але аж 48 міліонів злотих на дорогову данину!

Осягнувши це, міста стараються обтяжити села цею даниною ще більше і в останньому часі напирають через соціялістичного міністра Морачевського, щоби влада піднесла оплати села на дорогову данину до подвійної висоти земельних податків, себто до 64 міліонів злотих, *залишаючи давні ставки від міських недвижимостей і патентів.*

Маючи все те на увазі, організатори нашого народнього життя (в першу чергу філії „Сільського Господаря") повинні чимскорше взятися до оборони сільського населення перед цею кривдою в виділах повітових рад та воєвідствах і в Міністерстві внутр. справ. Найбільшою несправедливістю є тут лиш 15 відсотковий уділ міської торговлі в дороговій данині, бо ця міська торговля щонайменше рівно з селянами є заінтересована в добрих дорогах. Колиб міська торговля платила на цю данину не 15 але 50 відсотків від оплат за патенти, тоді села моглиби платити не 100 чи 75 а тілько 50 відсотків від земельного податку, Це все таки дало-би більший уділ селян в цій данині (32 міліони зл) від міського уділу (30 міліонів зол). Одержана таким чином квота (62 міліони злотих) мусілаби й могла-би вистарчити на направу й будову повітових доріг. Ясна річ, що наші посли повинні попри це домагатися, щоби державна каса більше дбала про дороги й мости. І без дорогової данини платимо величезні податки!

II.) Це одна справа. А друга — може ще болючіща для наших селян.

Як відомо, сільські громади самі тяжким шарварком, мусять дбати про свої громадські дороги й площі. Інакше міста. Вони, з правила куди богатіщі, спихають оплати на місцеві вулиці та торговиці зі своїх горожан знову на безборонне селянство! Закон про тимчасове управильнення комунальних фінансів з 11. серпня 1923 р. в артикулі 27-ім дозволяє міським радам накладати окремі оплати „за уживання комунальних уладжень і закладів публичного добра". Спираючися на цей закон, всі наші міста ввели високі оплати за вїзд до міста та за постій на торговицях. Блище знане мені місто Стрий стягає нпр. по 60 грошів від кожної фіри, та 1 зл. від кожної більшої і по 50 гр. від кожної меншої штуки худобини, приведеної на торговицю та по 5 до 10 грошів від кождого кошика, з яким появиться в місті сільська баба. *Щорічно стягає таким чином місто Стрий з селян кругло 60 000 злотих за вїзд до міста і поверх 60 000 зл. за постій на торговицях. Таке саме діється в кожнім місті!* Прошу порахувати, який тягар паде і з цего приводу на наше зруйноване селянство! Ці оплати це з правила більше, ніж цілий державний земельний податок! І все за це, що село привозить містови харч!

Чи так мусить бути? Не знаю, Але знаю, що третий уступ 27 го артикулу в законі з 11. серпня 1923. р. дає воєводам змогу контролювати висоту цих оплат і обмежувати їх до слушного уділу села в удержанню міських торговиць. Тому знову повинні наші організації (і знову передусім філії „Сільського Господаря") спробувати використати цю законну можливість. Вони повинні чимскорше подбати, щоби воєвідства обмежили ці оплати до їх передвоєнної висоти. Треба домагатися, щоби воєвідства засадничо затверджували ці оплати в щорічних міських буджетах щойно по засягненню опінії нашої хліборобської корпорації в кожнім повіті, якою являється наше товариство „Сільский Господар".

Таких убиваючих гаразд та культуру нашого села надмірно важких мін в глибших шарах щоденного життя чимало. В порозумінню з Президією нашого Краєвого Господарського Товариства „Сільський Господар" видвигаю з поміж них на сегорічний Великдень тілько дві, щоби нараз не перетяжувати і не розбивати наших повітових сил, обовязаних знати дійсність і запобігати її лихови.

Що чувати в світі?

В ЖЕНЕВІ довго радила Комісія Союза Народів над приготованням конференції в справі розоруження. Вислід цих нарад марний. Їх відложено, не назначуючи речення чергового засідання. Кожна з великих держав хоче инакшого розоруження (щоби всі розоружилися крім неї!).

БОЛЬШЕВИЦЬКА ґазета „Правда" з нагоди Великодних Свят обговорює висліди протирелігійної пропаґанди і стверджує, що надії большевиків на неї завели. Після останніх репресій і арештувань, переведених серед епископів; духовенство все таки зуміло перевести певну реорґанізацію, що вийшла на користь церкві. „Правда" звертає увагу на небезпеку для большевиків парохіяльних рад, які мають значні впливи серед селян і робітників. Що раз частійше трапляються випадки будови церков фабричними комітетами великих підприємств, в яких працює тисячі робітників. Помічається значне зацікавлення справами релігії і церкви серед інтеліґенції. „Правда" звертає увагу на небезпеку цих явищ для большевизму.

НІМЕЧЧИНА по війні дійшла до такої економічної могучости, що заздростять їй навіть її побідники. Бо коли їх побідниця Франція нині ледви дихає в довгах і нужді, а Анґлія мусить вести війну зі своїми робітниками (великий страйк углекопів) і з кольоніями (Китай), то Німеччина не маючи клопотів, з дня на день зміцняється. В чім лежить жерело могучости Німеччини? — На це питаннє відповідає польська ґазета „Czas" так: Німеччина має зрівноважений буджет, т. є. її розходи не перевисшають приходів. Діється це через те, що Німеччина має дуже малі видатки на військо, а до того не знає вона 8-годинного дня праці: німецький робітник працює 9 до 11 годин денно, а при тім всім праця німецького робітника є видатна, бо він є дуже пильний вже з уродження, а до того вміє робити. Через те німецке робітництво більше заробляє, але заробляють більше і фабрики, бо робітники, працюють довше і більше фабрикують товарів. Це збогатило державу і через те німецький гріш є так сильний, що в останніх часах, коли вартість грошей майже у всіх державах зачала хитатись, то німецький гріш ані дриґнув І коли иншим державам тяжко в Америці вижебрати 50 до 100 міліонів як позичку, то німецькі приватні фабриканти позичили в Америці лиш в однім році 1926 суму 400 міліонів долярів. Тому в Німеччині тепер так богато грошей, що зичать їх, кілько хто бажає і то на смішний процент $3\frac{1}{2}$ до $5\frac{1}{2}$ річно. А Американці майже напихаються Німцям з грішми. Дійшло до того, що німецький уряд зачав перестерігати приватних банкирів і фабрикантів, а також автономні уряди (маґістрати, уряди громадські), щоби не рвались так до позичок, бо чим більше грошей в краю, то тим лекше їх дістати, а як легко є о гріш, то росте дорожня товарів і живности. Німецький фінансіст каже, що ті всі, що позичили гроші в Америці в долярах, мусять їх міняти в державнім банку на німецькі марки і через те в краю збільшається сума німецьких грошей. Тому тепер німецький уряд не хоче пускати до краю долярів. Тай ще одну штуку втяли Німці — а саме доконали вони найбільшого банкроцтва, яке знає світова історія економії: обезцінили свій передвоєний і воєнний гріш, а крім того стягнули данину з невтральних країв і з тих країв, з якими вели війну — в формі девалюації марки. От в самій Бельґії лишили Німці своїх грошей на 6 міліярдів, а тепер по здевалюованню грошей мають Бельґійці самі безвартісні папірці. Одну лише журу має Німеччина — богато безробітних людей, бо близько 2 міліони на 63 міліони людности. Що за причина того лиха, в часі, коли в Німеччині зростає богацтво? Німецькі економісти кажуть, що причиною безробіття є удосконалення техніки. В часі війни Німці таких чудасій доконали в техніці, що всякі машини, які перед війною до обслуги потребували більше людей, тепер так удосконалені, що потребують до обслуги половину або навіть ще менше як половину людей. А є навіть такі машини, що н. пр. замісць 10 людей перед війною, тепер обслугуються 2 людьми. Тому Німці мусять тепер промишляти, як добути роботу і хліб 2 міліонам людей. От яка могуча Німеччина в очах Поляка, котрий про них пише в „Czas"-і. Це повинно бути наукою і для нас, Українців. Від Німців прийдеться нам богато учитися. Тому наша молодь повинна пильно учитися німецької мови, щоби могла колись безпосередно користати з животворного жерела німецької культури.

В АНҐЛІЇ щойно тепер наглядно виявляються наслідки страйку вуглекопів. Підчас буджетової дебати в парляменті Черчіль подав до відома, що недобір буджету за минулий рік виносить 36 міліонів і 700 тисяч фунтів штерлінґів. Є це в історії Анґлії найбільший недобір. Втаємничені кажуть, що таку саму пайку не добору, яку Черчіль подав до публичного відома, правительство затаїло. А дальше: показується, що доходовий податок в Анґлії дав в мин. році 25 міліонів менше, як було преліміновано. Значить, доходи анґлійської суспільности зменшилися на три міліярди фунтів шт. Це є наслідки крізи в анґлійськім гірничім і металюрґічнім промислі. А крізу цю спричинили страйки і недостача закладових капіталів, які потрібні до уліпшення фабрики і копаленя і скріплення таким чином продукції. В додатку: анґлійський скарб має на свойому удержанню $1\frac{1}{2}$ міліона безробітних. А одночасно непомірно зросли в Анґлії кошта адміністрації. Коли вони виносили перед війною 81 міліонів фунтів, тепер виносять на 400% дорозче. Міжтим на фльоту, отже підставу своєї могучости, видає Анґлія в порівнанню з передвоєнними часами тільки 50% більше. Настрашене наслідками страйків анґлійське правительство задумує дуже обмежити права робітничих орґанізацій, щоби тим чином унеможливити вибухи великих страйків, Законопроєкт про обмеження прав робітничих орґанізацій викликав бурю в робітничій партії.

Проти цього проєкту виступає теж ліберальна партія Льойда Джорджа, якої впливи в Анґлії катастрофально впали. Очевидно, теперішне консервативне правительство, яке має в парляменті подавляючу більшість, моглоби нічого не робити собі з крику меншости, консервативна більшість моглаби в кожній хвилі цей законопроєкт ухвалити Та Анґлія стара парляментарна держава. Там в парляменті більшість все старається не накидати законів, а переконати меншість про хосенність і потребу даних законів. І все парляментарна більшість пильно прислуховується до настроїв суспільности. Коли бачить, що суспільність в даній важній справі схиляється до думки меншости, тоді парлямент розвязується і підчас виборчої кампанії виходить на верх, за чим є більшість суспільности. Не виключене, що і в цій справі (обмеження прав страйкувати) теперішне правительство звернеться до всіх виборців. На китайському терені Анґлія здобула поважний успіх спільно з нею підписали протестуючу ноту до кантонського правительства Зєдинені Держави, Японія, Франція та Італія. Завдяки зручним посуненням Анґлії в Китаю — большевицькі впливи на китайському ґрунті значно захитані.

В КИТАЮ большевики перебрали мірку в своїй пропаґанді і таким чином довели до того, що заінтересовані держави (Анґлія, Америка, Японія, Франція та Італія), які досі в Китаю нишком підставляли собі ногу, стали тепер виступати однозгідно. І щонайважніще: Японія покинула своє дотеперішне становище обсерватора і сказала просто з моста; що піде війною на большевиків, коли большевики поважилисяби вислати до Китаю хочби найменший відділ війська. Значить, Японія бере вже явно в свою опіку Чанґ-Тео-Ліна, що то недавно так безпардонно поступиив собі з большевицьким посольством. І ще одно. Большевики своїм поведенням зразили собі своє крило китайських націоналістів. Вожд китайської армії Чанґ Кай-Шек розпочав остро прибиратися до большевицьких аґітаторів. А Анґлійці тільки затирають руки, бо все це вода на їх млин в Китаю.

В часі свят памятайте про українських інвалідів!

ВСЯЧИНА

Зі празником Воскресення Христового пересилаємо нашим передплатникам, читачам співробітникам і прихильникам щирі побажання веселих свят! Христос воскрес!

З святочним числом нашої ґазети висилаємо чеки „Просвіти" і висловлюємо надію, що кожний читач „Українського Голосу", якщо ще не є членом „Просвіти", застидається, сповнить свій обовязок і вишле 2 зол. як членську вкладку.

Тво „Учительська Громада" влаштовує підготовний курс до вступного іспиту до І. кляси ґімназ. Початок курсу дня 4 мая 1927. Зголошення приймає проф. Осип Лісикевич.

Писанка для „Рідної Школи"! Підчас свят Воскресення Христового не забувайте про нашу надію, шкільну молодь! Нехай не буде ні одного села, яке не вислалоби писанки для „Рідної Школи"!

Есенції до горівок, лікерів і руму до набуття в аптиці під „Звіздою" Перемишль, Францішканська ч. 2.

НОВИНКИ.

Автоматичний фотоґрафічний апарат. Анатоль Йозефов винайшов в Нюйорку автоматичний фотоґрафічний апарат, до якого вистане вкинути монету, а з нього вилітає готова фотоґрафія. Право фабрикувати цей апарат купив синдикат, на чолі якого стоїть Генрі Морґентау, за міліон долярів.

Аптикар-міліонер. В Нюйорку помер власник невеликої аптики. Ніхто на нього не звертав увагу хоча провадив свій інтерес від 20-ти літ. Після смерти показалося, що він полишив по собі 85 міліонів долярів. Цей маєток зробив на своїх аптикарських винаходах. А розпочав свою життєву карієру бідним термінатором.

Перейшов на жидівське поручник поручник польського війська З. Кліпковскі, залюбившись в донці львівського різника Штернбаха. Дав собі зробити ритуальну операцію у лікаря і взяв слюб.

Першиві вівці має в своїй парохії о. Петро Кіжик, парох Лубянок висш. коло Збаража. Написали вони до нас допись з брехнями на пароха. При розсліді дописи показалось, що оден підписаний селянин зовсім не писав цеї дописи, а імя другого селянина видумане. Є надія що подлого клеветника викриється і ми його імя подамо до прилюдного відома.

Дитина з трома ногами. В селі Острово коло Лодзі одна жінка повила дитя з трема ногами. Дві ноді мають по три пальці, а трета нога має 7 пальців. Всі пальці є злучені тоненькою болоною. Дитя є здорове.

В Скільщині появилась банда збуїв. Оноді в селі Жупане напали о півночи на склеп Юліяна Лозинського, якого не було дома. Його жінці загрозили револьвером, а наймичку вдарили по голові, щоб була тихо. Опісля спакували до мішків склепові товарі і тютюн, також забрали гроші з каси. Шкода виносить 1500 зл. — В селі Тухольці вкрадено 15 коней і кількадесять курей. Тут нема ночи, щоби когось не обікрали. Тому люди по ночах не сплять, а стережуть. Поліція слідить за збуями, але дотепер не зловила їх.

Викрали жінку! В здолбунівськім повіті оженився Остап Тарасюк з Шайдлею Міхельзон. Щоби мати змогу вийти заміж за Тарасюка Шайндля перейшла 3. лютого на православіє, приймаючи імя Софії. Як її батьки, так і всі Жиди в околиці робили всі можливі перепони, щоби не допустити до слюбу. Посунулися до того, що фалшиво обвинувачували Міхельзонівну о крадіж. На передонні пробовано викрасти її. Та все це, не помогло. Слюб відбувся, 22. березня. Молода Тарасюкова занедужала і чоловік відвіз її до шпиталю в Острозі. Коли в два дні опісля навідався він до шпиталю, довідався, що його жінку Жиди викрали і десь сховали.

Найбільш зненавиджена жінка в Японії. Є нею п-і Йоне Сузукі, найбогатша жінка в світі, якої майно обчислюють на 35 міліовів фунтів штерлінґів. Перед війною була вона власничкою невеличкої фабрики цукру, тепер вона має найбільшу торговельну фірму на Сході. Завдяки свойому великому торговельному хистови, вона доробилася свойого маєтку підчас війни. В приватному життю була вона дуже скромна придержувалася старояпонських звичаїв, число осіб, що мали доступ до її дому, було дуже мале. А всеж вона найбільш зненавидженою жінкою в Японії. Були часи, що їй ніякий готель не хотів винаймити кімнати, ніяка реставрація не хотіла дати обіду. А це тому, бо власники готелів і реставрацій боялися пімсти тих, які підозрівали, що п-і Сузукі підбиває ціни рижу, головної поживи Японців. Дійшло було до того, що вона мусіла виїхати у відлюдне село і жити там під прибраним іменем. Хоча вона придержувалася старих японських звичаїв, всеж користала зі здобутків европейської техніки. Подорожувала автомобілем, який за потисненнєм ґузика перемінювався у вигідну спальню. Тепер вона передала управу своїх підприємств синам, зберігаючи собі головний нагляд над цими підприємствами. В останніх часах становище єї торговельного дому поважно захитане через господарську крізу, яку переживає Японія в звязку з катастрофою землетрусів.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає

Ідеальна паста до зубів КРЕМ ПЕРЛОВИЙ Ігнатович — Львів.

Комунікат. На зборах кружка „Рідної Школи" в Дрогоєві дня 13. лютого с. р. піднесено що інституція, котра має 20 філій (Народня Торговля), не дає жадних датків на „Рідну Школу". Як виглядає жертвенність Народньої Торговлі за рік адміністр. 1925|26 позволяємо собі подати цею дорогою до відома загалу. Сума всіх датків на культурно-освітні установи, як: Товариства „Просвіта", „Рідна Школа", музей, „Т-во опіки над молодю", Торговельна Школа „Просвіта" і т. ин. винесло в році 1926 р. 10.090·75 зол. Коли мова про „Р. Ш.", то в році 1926 сама централя виплатила на річ РШ. квоту Зол. 1.238·77. В сумі датків складів є також певний процент виплачений на Р. Ш. — На „Просвіту" рівночасно виплачено з Централі квоту Зол. 1.442·40, з того на Торговельну Школу Т-ва „Просвіта" Зол. 742·40, а незалежно від оплат грошевих з рамени Н. Т. вже четвертий рік викладається безплатно на курсі Абітурієнтів історію і теорію кооперації. — Прочі датки складаються зі загальної вище поданої суми 10.090·75 зол. до поодиноких Товариств, звязаних тісно з установами шкільними, як бурси, захоронки, Т-ва допомоги ґімназійним ученикам, Т-во опіки над молодю і т. ин. підпомагається видавництва, які в році 1926 одержали з централі квоту Зол. 3.893·— Рівночасно поза датками на цілі культурно - освітні підпомагає Н. Т. кооперативний рух і в останньому році 1925|26 на ту ціль виплатила Зол. 11.485·58. Отже жертвенність Н. Т. переступає квоту Зол. 21.500·—, тому дивним виглядає нам, що делеґат Рід. Школи мабуть тому, що непоінформований, підніс заміти проти нашого Союза, який в справі попирання культурно-освітних акцій і орґанізації кооператив, стоїть на першому місці із усіх кооперативних установ в краю. — Позволимо собі ще додати. кожний службовик Нар. Торговлі платить від своїх поборів 1% на Рідну Школу місячно — За Склад Народної Торговлі в Перемишлі: *Іван Мацик*, управитель.

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ.

Вельмишановний Пане Редактор!

Просимо не відмовити при допомозі Вашої часописи, дати нам можливість в імя справедливости і правди висловити прилюдно щиру подяку хвальному артистично-малярському товариству „Відродження" в Перемишлі вул. Смольки ч. 4, в особах артистів-малярів: Бориса Палія Неїло, Павла Запоріжського, Леонида Боровика, Миколи Просицького, Дмитра Ґонти і Юрка Криха за прегарне розмальованнє в народнім українськім стилю нашої церкви в селі Лежанівці скалатського повіту. До переведення визче згаданих робіт церковних, громада села Лежанівки готовилася довгий час, при чому зі всіх оферт вибрала пропозицію Вп. п. Бориса Палія-Неїло, який, яко директор Тов.

„Відродження“, піднявся цієї роботи. 18. квітня 1926 р. межи нами була підписана умова, а 1-го червня, точно, як обіцяв Вп. п. Палій-Неїло, пп. артисти приступили до робіт, які продовжувалися пять місяців. — Вся малярська робота, як орнаментика так рівнож і образи випали незвичайно артистично, так що наша Лежанівська церква стала тепер найгарнійшою в цілій околиці. Наші громадяне, які за часів війни перебували за кордоном, одноголосно стверджують, що церква в селі Лежанівці розмальована точнісенько так як церкви на Україні. Тому ми низше підписані під запорукою нашої совісти посвідчаємо, що вся робота Тов. „Відродження“ дуже солідна і високоартистична; ця робота як своїм стилем, так рівнож і кольорами надзвичайно відріжняється від тих пересічно-церковних наших робіт, до яких, на жаль, так призвичаїлись наші люде. Парохіяльний уряд в Лежанівці і церковний комітет складають отсею дорогою артистично-малярському Товариству „Відродження“ найсердечнійшу свою подяку і признання, при тім поручають Вп. п. Палія-Неїло, як чесного і совістного чоловіка до переведення артистично-малярських церковних робіт. До всього вище написаного додаємо, що в часі робіт як сам п. Б. Палій-Неїло, так рівнож і всі його товариші по праці заховувалися у всіх відношеннях корректо і поважно. — Уряд парохіяльний обр. гр. кат. в Лежанівні, дня 10. квітня 1927. р. — Голова церковного комітету; *о. Корнелій Слюзар* парох; Заст. голови комітету *Андрій Пташник;* Секретар громади *Андрій Чорний.*

Др. Іванна Вітошинська
ординує в діточих і внутрішних недугах в Перемишлі, вул. Миколая 6 (бічна Чарнецького).

Др. Прийма Остап
орд. в Перемишлі, Ринок 12. у внутрішних і жіночих недугах просвітлює **Рентґеном,** насвітлює кварцевою лямпою і Солюксом.

Домагайтесь найдобірнійших паперців до курення
„Калина“
з фабрики кооперативи Будучність в „Тернополі“.

ЖАДАЙТЕ
у всіх кооперативах і крамницях
„МУТА“
МИЛО ОДИНОКОЇ УКР. КООПЕРАТИВНОЇ ФАБРИКИ ЦЕНТРОСОЮЗ

МАҐАЗИН ОБУВИ
Тома Данило Лашкевич
Перемишль, ул Владиче ч. 3.
поручає обуває, заграничне, краєве, як також власного виробу, роблене на міру.

Треба всім знати,
що одинока і найліпша є своєрідна ПАСТА до обуви
ЕЛЄҐАНТ
Жадайте у всіх склепах і кооперативах та уживайте лише сю пасту.

Др. Михайло Кос
лікар очей (окуліст) ординує в Перемишлі, вул. Міцкевича 11. (в почтовім будинку).

МІД-ПАТОКА, чистий, без домішок, густий, під запорукою, з власної найбільшої галицької пасіки 5 кґ. — 16 з.; 10 кґ. — 30 з.; 20 кґ. — 59 з. висилає за післяплатною оплатою: Евген Білинський в Збаражі.

Догідні услівя!!! Хто ще не має у себе дома нашого **цінника** ріжних товарів а саме: Гармоній, балалайок, мандолін, матеріялів на убрання, пальт, біля, кап, ковдер обрусів, плятеру, пончіх, скарпеток і т. д. повинен зажадати і подати свій адрес.
Warszawa, Dom Towarowy Świeca i Ska.
Skrzynka pocztowa Nr. 552. Chłodna 6.

ЛІКЕРИ зробити дома може кождий **ЛІКЕРИ**
в 70 ріжних смаках **„STELLA“** в 70 ріжних смаках
До набуття в аптечних складах.
Головний склад: **В. І. Мушинський в Перемишлі, Галичина.**
Для П. Т. кооператив і торговель відповідний опуст.

ЮЛІЙ МАЙНЛЬ
імпорт кави і чаю
поручає на свята:
каву щодня свіжо палену, найкращі роди чаю, чеколяди, рум ямайка, коняк і т. п.
Почтові замовлення виконується відворотно.
На бажання висилає цінник.
Головний заряд: Львів, вул. Костюшка 8,
Тел. 4-24.
ФІЛІЇ В ГАЛИЧИНІ:

Львів, Академічна 2 а.	тел. 30-38	Борислав, Панська	тел. 4-99
„ Городецька 54	„ 10-97	Дрогобич, Ринок 39	„ 2-50
„ Ринок 18	„ 39-46	Ярослав, пл. Міцкевича 1	
„ Сикстуська 33	„ 47-60	Перемишль, Францішканська 1 а	„ 2-82
„ Личаківська 17	„ 48-19		
„ Панська 12			

НАРОДНИЙ БАЗАР
КООПЕРАТИВА З ОБМЕЖЕНОЮ ПОРУКОЮ В ПЕРЕМИШЛІ
В НАРОДНІМ ДОМІ,
веде КНИГАРНЮ І АНТИКВАРНЮ, ТРАФІКУ, СКЛАД ПАПЕРУ І ШКІЛЬНИХ ТА КАНЦЕЛЯРІЙНИХ ПРИБОРІВ. — ДЕРЖИТЬ НА СКЛАДІ ВСІЛЯКІ ТВОРИ ПИСЬМЕННИКІВ, ДЛЯ КООПЕРАТИВ ГОСПОДАРСЬКІ ПОРАДНИКИ.

Власним накладом видав:

1. ОРЕСТ АВДИКОВИЧ: Ой у рідному краю. Образ страдань народа у воєнній хуртовині . . . —·50
2. ДР. ЄНЗЕН: Тар. Шевченко, літ. студія пер. Др. І. Мандюк 1·50
3. ДР. ЄНЗЕН: Перелицьована Енеїда Котляревського, перекл. П. Волянський . . . . . —·30
4. УЛ. КРАВЧЕНКО: Проліски — поезії для дітвори . —·30
5. УЛ. КРАВЧЕНКО: В дорогу, поезії для старшої молоді . —·30
6. ДР. ЛЮДКЕВИЧ-ФОРОСТИНА-ВАХНЯНИН: Сольоспіви . —·25
7. 4 зшитки взірців до науки красного писання Ст. Татуха —·18
8. Я. ЯРЕМА-МОЙСЕЙ ФР.: Крит. студія . . . —·45
9. СТ. ТАТУХ: Монаґрами до мережання . . . 2·50

— Членський уділ виносить 10 зол., вписове 2 зол. —

Новість! Користайте! Оказія!
Дуже гарні **ПОРТРЕТИ** шовком ткані на шовку
Тараса Шевченна і Івана Франка
до відворотної висилки поручаю.
Ціна 1 шт. враз з портом почт. 3 золотих, 10 штук 25 золотих — оплатно.
Пошукую відпродавців на дуже користних услівях.
Замовлення слати на адресу:
В. Романів — Львів, Знесіннє старе.

Важне для Пань!
Конфекція дамська і діточа
Михайла Естеррайхера
в Перемишлі, Францішканська 11
Має на складі: плащі дамські і діточі, костюми сукні, трикотажі і модні товари. Сукні вовняні від 26 золотих почавши.
Вигідні умови.
З нагоди свят, ціни значно знижені!

Дроґерія, аптечний склад і перфумерія
Маґістра **М. ЛЯВФЕРА,** Перемишль, Міцкевича 2.
поручає знамениті есенції до роблення горівок лікерів і руму. Перфуми, мила і води кольонські. — Королівські кадила. — Олива до палення. — Олій рибний. — Солі до купелі і води мінеральні Формаліна, синій камінь і успулюн до байцовання збіжжа. —
Средства лічничі для худоби і коней.
Вата і опатрунки.

Аптика і Дроґерія під „Звіздою“
істнуюча від 50 літ
в Перемишлі, ул. Францішканська ч. 24 (біля вежі)
поручає всякі аптичні ліки і всі артикули входячі в круг дроґерії.

ЛІЯРНЯ ДЗВОНІВ І МЕТАЛІВ
БРАТІВ СВІДЗІНСЬКИХ
В ТЕРНОПОЛІ, вул. Крашевського ч. 41—43.

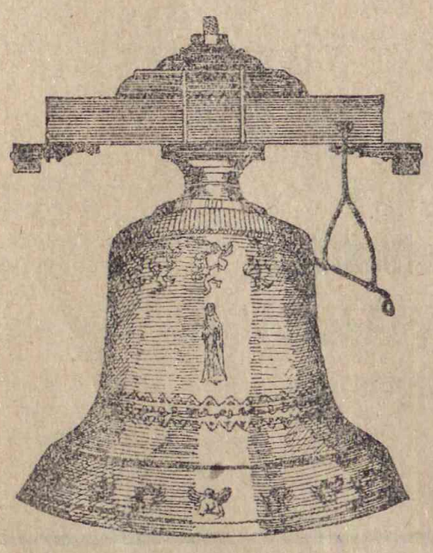

ПОРУЧАЄ ДЗВОНИ, так гармонійні як і поодинокі литі з найлучшого бронзу. Має завсігди на СКЛАДІ готові ДЗВОНИ ріжної ваги і тонів. Фірма дає поруку за чистоту голосу і гармонії так поодиноких ДЗВОНІВ ЯК І ҐРУПОВИХ КОМБІНАЦІЙ. - - - - -
Переливає пукнені, достроює нові дзвони під ґваранцією до вже істнуючих. Принимає замовлення на відливи зі всяких металів після власних і надісланих ВЗОРІВ, МОДЕЛІВ І РИСУНКІВ. - - - - - -
Ціни найнизші!
Услівя сплати приступні!
Цінники і оферти висилається відворотно.

Свій до свого! Сплата ратами!
ОДИНОКА УКР. ВІДЛИВАРНЯ ДЗВОНІВ
МИХАЙЛА БРИЛИНСЬКОГО
Львів — Замарстинів, — вул. свят. Михайла ч. 14.

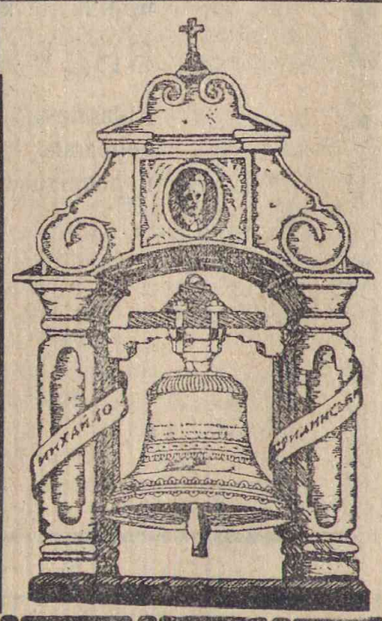

Поручається Вп. Всч. Отцям, Брацтвам і Комітетам церковним **дзвони** найлучшого матеріялу о чистім і звучнім голосі під порукою чистої гармонії як також і витревалости.
Достарчає дзвони довільної величини як поодиноко так і гуртом. На складі є значна скількість дзвонів на всяку вагу і тони.
Солідність фірми підтверджують похвальні листи, якими може фірма похвалитись.
Купує старі розбиті дзвони на жадання переливає на нові.
Відливає арт. відливи як: бронзівничі, будівельні пласкорізьби, фіґури і т. п.

Маруся Мудрагель

Нові часи — нові методи!
Маруся Мудрагель вживає тепер життя, бо затяжне прання, що давніше тревало цілий день, відбувається тепер на протязі кількох чвертьгодин.
RADION
виконує цілу працю!
Розпустити Радіон в студенній воді, замочене передтим білля намочити в розчині і варити 20 хвилин, відтак старанно полокати.
Білля стає чисте і сніжнобіле.
Радіон не містить хльорку в собі під ґарант. ані інших шкідливих складників.
Щадить білля і руки. Зменшує працю до мінімум.
RADION
сам пере!

Кождий свідомий громадянин є акціонарем ЗЕМЕЛЬНОГО БАНКУ ГІПОТЕЧНОГО.
ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК ГІПОТЕЧНИЙ
акційна Спілка у Львові, Підвалля 7
Приймає ВКЛАДКИ в краєвій і заграничній валюті. — УДІЛЯЄ КРЕДИТІВ. — ПЕРЕКАЗУЄ ГРОШІ ЗА ГРАНИЦЮ. — КУПУЄ І ПРОДАЄ ЦІННІ ПАПЕРИ, ДЕВІЗИ І БАЛЮТИ на найдогоднійших умовинах.
УДЕРЖУЄ ПОСТІЙНІ ЗВЯЗКИ З БАНКАМИ В ЕВРОПІ І АМЕРИЦІ.
ПЕРЕВОДИТЬ ВСІ ЧИННОСТИ БАНКОВІ.
ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДЕВІЗОВИЙ БАНК.
КУПУЙТЕ АКЦІЇ ЗЕМЕЛЬНОГО БАНКУ ГІПОТЕЧНОГО

ЗУБИК РОМАН

ВІДОМА ТЕКСТИЛЬНА ФІРМА
продає по дешевим цінам модні матеріяли, дамські матеріяли і сукна мужеські

ЛЬВІВ
вул. Галицька 16.

УКРАЇНСЬКА ЩАДНИЦЯ

В ПЕРЕМИШЛІ, вул. КОСЦЮШКА Ч. 5.

а) Приймає і виплачує **щадничі вкладки**, так в **золотих** як і в **твердій валюті**, щоденно з винятком неділь і українських свят.

Платить від них 7—10% річно титулом відсотків.

Вкладкові книжочки Української Щадниці мають **пупілярну обезпеку.**

Вкладки можна складати в касі Товариства особисто або пересилати почт. чеками, переказами і грошевими листами.

б) Уділює **короткоречинцевих позичок** на догідних услівях.

Всяких інформації і друки можна одержати в канцелярії інституції.

Урядові години від 9—13.

На Свята Народна Торговля

прохає загостити до її складів.

Добірні святочні товари!

Вина Горівки Мід

КАВА - ЧАЙ - КАКАО у власному опакуванню.

Дирекція Товариства взаїмного кредиту „ВІРА“

КООПЕРАТИВИ з обмеженою порукою В ПЕРЕМИШЛІ

подає до відома,

що Товариство отворило на ново відділ кредитовий, принимаючи вкладки щадничі і уділяючи пожички а то:

Приймає вкладки щадничі в золотих і долярах і опроцентовує:

ВКЛАДКИ ЗОЛОТОВІ коротко-термінові	по .	9% річно.
ВКЛАДКИ ЗОЛОТОВІ довго-термінові	по .	11% річно.
ВКЛАДКИ ДОЛЯРОВІ коротко-термінові	по .	8% річно.
ВКЛАДКИ ДОЛЯРОВІ довго-термінові	по .	10% річно.

Позички уділяє тільки на ВЕКСЛІ тримісячні долярові.

Перемишль, дня 16-го квітня 1927.

„МАНУФАКТУРА“

ПЕРЕМИШЛЬ, РИНОК 2.

поручає великий вибір сукна і ріжні дамські і мужеські матеріяли.

Ціни низькі. Сплати ратами.

Святочний транспорт уже надійшов!

НА РАТИ Обуви - Одіжи - Сукна

поручає католицька фірма

РЕҐУЛЯТОР

Львів, Ринок 43.

Тель. 15-70.

Звертайтесь просто

Не переплачуйте грошей посередникам

УВАЗІ Всч. ОО. Парохів, церковних комітетів і парохіян!

Київське Артистично-малярське товариство і ателіє „ВІДРОДЖЕННЯ“

приймає замовлення на олійні церковні образи; реставрацію іконостасів, вівтарів, кивотів і старих ікон

ВНУТРІШНЕ РОЗМАЛЬОВАННЯ ЦЕРКОВ

в народнім українськім і візантійськім стилю а також підіймається в порозумінні зі своїми спільниками

постановки іконостасів в цілком закінченому виді, це є: бере на себе столярські, різьбарські, позолотні і артистично-малярські іконостасні роботи. — Звертатися просимо безпосередно

м. Перемишль, вул. Смольки 4. Палій Неїло.

до артистично-малярського товариства

„ВІДРОДЖЕННЯ“.

Рік основання 1808. Найстарша краєва фірма.

ЛІЯРНЯ ДЗВОНІВ БРАТІВ ФЕЛЬЧИНСЬКИХ

в Калуші, вул. Сівецька

Телефон ч. 20.

Відзначена золотими медалями на краєвих і заграничних виставах.

в Перемишлі, вул. Красінського 63

Телефон ч. 108.

Відзначена золотими медалями на краєвих і заграничних виставах.

Достарчує мельодійні дзвони, так гуртом як поодиноко, довільної величини, з найлучшого металю, о чистім і звучнім голосі. — Розбиті дзвони переливає, як також достроює їх під порукою до чистої гармонії дзвонів, які находяться на місци. — А старі ушкоджені дзвони (без ух, вищерблені і тп.) приймає до направи і перемонтовує старі системи на нові. — Має стало на складах значну скількість готових дзвонів на всяку вагу і тони. — Дзвони відсилаємо на умовлене місце своїм коштом без завдатку, а в случаю, колиб дзвони післані нами не відповідали вище поданим вимогам, то забирає їх фірма своїм коштом назад, зрікаючись всякої претенсії до тих, що купують. — Ціни можливо найдешевші, сплачувати можна також ратами. — Солідність фірми потверджують похвальні листи, якими може похвалитись згадана фірма.

Тому що в Калуші є нова ліярня під подібною фірмою, прохається письма до Калуша дуже докладно адресувати. Вкінці завважуємо, що ані не їздимо з нашими дзвонами по ярмарках ані не висилаємо аґентів.

НА СВЯТА! поручає НА СВЯТА!

ЗАСТУПСТВО БРОВАРУ JANA GÖTZA В ОКОЦІМІ ВУЛ. ДВОРСЬКОГО 24.

знамениті і безконкуренційні світової слави ґатунки ПИВА фляшкового і бочкового, а то:

МАРТОВЕ, ЕКСПОРТОВЕ і ПОРТЕР

ТЕЛЕФОН Ч. 175. ТЕЛЕФОН Ч. 175.

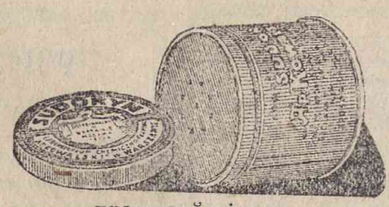

правдивий тілько в тім опакованню.

Осторога.

З огляду на появлення в продажі препаратів наслідуючих наш середник від поту SUDORYN а відріжняючихся в назві тільки зміною окремих букв, остерігаємо Шан. Громадянство, що правдивий, знаний від пів віку

SUDORYN зі ситком

виробляється тільки в моїй лябораторії на що при набуттю прошу ласково

ЗВЕРНУТИ ОСОБЛИВУ УВАГУ.

Рівночасно упереджую несумлінних наслідувачів, що мій середник є опатентований і що всяке наслідуваннє буде переслідоване судово.

Fabryka Chemiczno-Farmaceutyczna

Ap. „KOWALSKI“

W WARSZAWIE.

За редакцію відповідає Степан Навроцький.

З друкарні Кнолєра і Сина в Перемишлі.